

CONFESSIOⁿIS
CATHOLICÆ,

In qua

DOCTRINA
CATHOLICA ET
EVANGELICA, QVAM EC-
CLESIAE AUGUSTANÆ CONFESSIONI

ADDICTÆ PROFITENTUR, EX ROMANO-

Catholicorum Scriptorum suffra-
giis confirmatur,

Auctore

IOHANNE GERHARDO D.
LIBRI II. Specialis Pars Tertia,
eademque Ultima

• *Continens Articulos,*

- XVI. De POENITENTIA.
- XVII. De EXTREMA UNCTIONE,
- XVIII. De SACRAMENTO ORDINIS,
- XIX. De MATRIMONIO,
- XX. De GRATIA PRIMI HOMINIS,
- XXI. De AMISSIONE GRATIÆ ET STATU PECCATI,
- XXII. De GRATIA ET LIBERO ARBITRIO,
- XXIII. De JUSTIFICATIONE,
- XXIV. De BONIS OPERIBUS IN PARTICULARI.

Cum Privilegio Electoris & Ducum Saxonie,

J E N Æ,

Typis & Sumtibus ERNESTI STEINMANNI,

ANNO M, DC, XXXVII.

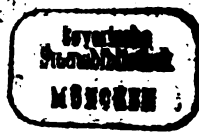
21101271100
LONDON

21101271100

21101271100

21101271100

21101271100

21101271100

21101271100

21101271100

21101271100

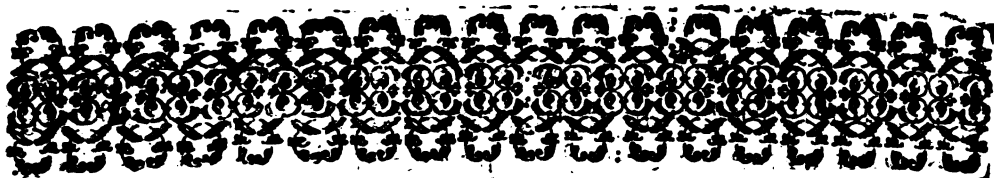
21101271100

21101271100

21101271100

21101271100

21101271100

Per Illustris & Generosissimo Comiti ac Domino,

**D.N. LUDOVICO
GÜNTHERO,**

è quatuor S. Romani Imperii Comi-
tibus, Comiti in Schwarzburg & Hohnstein/ Domino -
Arnstadii, Sondershusæ, Leutenbergæ, Loh-
tæ & Clertenbergæ &c.

DOMINO ET EVERGETÆ SUO CLE-
MENTISSIMO,

*Gratiam à Deo Patre per Christum Jesum poscitur
nostrum. Amen.*

PER ILLUSTRIS & Generosissime Comes, Do-
mine & Evergetæ clementissime, per illustris Co-
mitum Schvartzburgicorum familia, ex qua
Per Ill. V. Generos. felici saty in lucem edita, tri-
um cum primis *avxynatay* ac dignitatum prædi-
puarum fulgore coruscat splendidissimo. Primum hoc est,
quòd antiquitate nulli Principum vel Comitum Imperii fa-
milie cedit. Historiarum enim monumentis proditum es-
tat, Witkindum nigrum, Equitem auratum, in Saxonia cit-
ca Annum Christi 751, tempore Pipini Francorum Regis &

filii ipsius Caroli & re & nomine magni, Imperatoris Romanæ,
 supremum militiæ Ducem in exercitu Edeldardi Regis Saxo-
 num contra Francos extitisse, quos etiam aliquoties prælio v-
 cerit, donec tandem interfecto ipsius filio Hermanno cum Ber-
 tholdo patruo ad Bucholtum Anno Christi 779. à Francis ca-
 ptus, in Galliam abductus & ad quinquennium defectus fuit,
 propterea quod fidem Christianam suscipere nollet. Verum
 suasu Caroli Magni eandem tandem amplexus est fonte sacro le-
 vatus est per Imperatoris filium Ludovicum, qui nomen suum
 ipsi indidit & Ludovicum vocari iussit. Constitutus deinde à
 Carolo Magno Præfectus militiæ contra Saracenos per annos
 aliquot res bellicas præclare gessit ac filiis suis autor fuit, ut &
 ipsi fide Christiana imbuti per Baptismi Sacramentum Chri-
 stianæ militiæ adscriberentur. Huic Ludovico & filiis ejus in
 præmium rerum præclare gestarum dedit Carolus in saltu Thu-
 ringico tractum 20. miliaria in longitudine & decem in latitu-
 dine ambitu suo complectentem, jure hereditario possidendū.
 Idem Ludovicus, ante sacrum lavacrum Witekindus dictus,
 ex Agnete Comitissa Winsenburghensi genuit filium in Baptis-
 mi susceptione vocatū Carolū, qui primus Comitis Schwartz-
 burgici nomen obtinuit, ex eo, quod arcem à se ad radices saltus
 Thuringici prope Salam ædificatam hoc nomine insigniverat,
 ac postquam pacificè annis 36. regimini præfuisset, anno Chri-
 sti 832. pie placideq; expiravit. Ab hoc Witekindo incunabu-
 la Schwartzburgicæ familiæ pleriq; arcessunt. Sed perillustrem
 hanc & generosissimam familiā multò antiquiorem esse, quàm
 ut ab hoc Witekindo primū inchoetur, ostendunt Annales
 Stolbergici, in quibus mentio fit cujusdam Volcmari Comitis
 Stolbergici, qui Anno Christi 585. Annam Schwartzburgicam

in ma-

in matrimonium duxisse memoratur. Alii proinde familiæ hujus originem rectius deducunt ab Ernesto Nobili quodam Romano, qui cum fratre suo desertâ Italiâ propter civilia bella circa Annum Christi 455. in Saxoniam sese contulit, ac circa Göttingam duas arces in montibus æqualis altitudinis ædificavit, quæ ex eo Gleichen appellatæ fuere. Alterum Schwartzburgicæ familiæ ~~dux~~ merito censetur, quod Comites ex ea oriundi jam olim inter quatuor Imperii Comites specialiter sic dictos fuere relati. Nam post Imperii in Germanos translationem successu temporis commodissimum fuit visum illud specialib. munire præsidiiis, Principibusq; firmare, quib. ut firmis columnis ac basibus innixum adversæ tempestatis procellis ac turbinibus valentius resistere ac potentia suæ mucronem longè lateq; vibrare posset. Idcirco Imperium super gradibus nobilitatis atq; etiam communitatib. opulenti providâ sagacitate fundatum est, quorum quemlibet gradum quatuor illustres familiæ determinarent, quæ quidem utpote cæteris in suo ordine præstantiores, peculiariter Rom. Imperio incorporatæ & opportuno tempore ad præsidium ejus magis obstrictæ, adeoq; etiam promptiores esse deberent. Sunt autem primò quatuor illustres Principes ac Duces inclytæ prosapiæ ab ævo longo productæ & apud Augustos principalissimi, super quib. Romanū fundatur Imperium, *Die vier hohen Herzogen*. Primus est Dux Baviaræ, qui Ducatus cum Palatinatui Rheni sit unitus, inde quidam Comiti Palatino Rheni primum inter hos Duces locū adsignant. Secundus, est Dux Brunsvicensis in Saxonia. Tertius, Dux Lotharingiæ in Gallia. Quartus, Dux Sueviæ, cujus Domus penitus defecit in ultimo Duce Conradino Friderici. II. Imperatoris filio. Sunt & quatuor Marchiones cæteris Marchiona-

chionatib. præcellentiores, *die vier Marggrafen*. Primus, Marchio Moraviensis; secundus, Misnensis; tertius Brandenburgensis; quartus Badensis. Quatuor deinde procedunt Illustres Comites Provinciales, *die vier Landgrafen*. Primus, Landgravius Thuringiæ; secundus, Hassiæ; tertius, Alsatia, cujus Domus defecit & in Archiepiscopatum Argentiniensis Ecclesiæ jura Landgraviatus translata sunt; quartus, Lichtenbergensis (al. Leuchtenbergensis) est. Quatuor etiam generosi Comites castrenses in pagina foundationis sacri describuntur Imperii, *die vier Burggrafen*. Primus est Nürnbergensis; secundus, Maderburgensis; (cui verò Saxonie Elector primum inter Burggraviatos dat locum apud Dn. Hortlederum de caus. bell. Germ. tom. 1. lib. 4. cap. 9. n. 108. quem ordinem etiam Munsterus observat) tertius, Stromburgensis; quartus, de Rineck. Sunt etiam quatuor magnifici Comites Sacri Imperii, *die vier Grafen des Reichs*/minores quidem inter Principes, sed gradu suo majores. Primus est Clivensis, qui postea erectus in Ducem, sed nostrâ ætate familia ista fuit extincta; secundus, Schwartzburgensis; tertius, Comes Cilia, cujus Domus defuncta in Austriæ Duces Ann. 1456. feudali jure fuit devoluta; quartus, Comes Sabaudia, qui in Constantiensi Concilio à gloriosissimo Imperatore Sigismundo Ducali titulo est illustratus, ut sic ex omnibus quatuor Imperii Comitum Domibus sola familia Schwartzburgica hanc dignitatem adhuc hodie obtineat. Quatuor etiam nobilissimi Barones prædictis annumerantur, *die vier Freyherrn oder Gensperren*. Primus de Limpurg; secundus, Baro de Douls, dictus de Rar; tertius, de Westerbürg; quartus Baro de Aldewald. Hos subsequuntur quatuor strenuissimi milites cæteris ex ordine militari clariores, qui & Proceres

ceres sive Valvasores dicuntur, *die vier Ritter* / quorum primus est miles de Andlo in Alsatia; secundus, miles Strandeck; tertius, de Meldingen; quartus, de Frowenberg (al. Fronberg) in Bavaria. Sacrum Imperium insuper fundatum dicitur super quatuor civitates insignes, *die vier Städte* / quarum prima est Civitas Augustensis Rhetiae; secunda, Moguntina, aliis Metensis; tertia, Aquisgranensis; quarta, est Lubecensis. Quatuor deinde pagi sive villae sunt magnificae, quae in fundamentis Imperii annumerantur, *die vier Dörffer*. Prima est Pabergensis; secunda, Schletstadiensis; tertia, Haganöensis; quarta, Ulmenfis. Et, ut nullus gradus praetermissus videatur, accedunt praemissis quatuor famosi rustici & in basibus Imperii distribuuntur, *die vier Bauern oder Bauer-Männer*. Primus est Colonienfis; secundus, Ratisbonensis; tertius, Constantiensis; & quartus, Saltzburger Dicesium. Sanè quidam plures ejusmodi quaternarios numerant, sed qui haëtenus enumerati, sunt praeter ceteris insigniores, de quibus plura videri possunt apud Panvinium lib. de Comitib. Imperii cap. ult. B. Rhenanum lib. 3. rerum Germanicarum p. 159. Petrum de Andlo lib. 1. de Imp. Rom. cap. 16. p. 74. Munsterum lib. 3. Cosmogr. cap. 24. p. 455. Cal. 371. Goldastum in *Reichshandlûg* p. 17. & seqq. Limnaum de jure publico lib. 1. cap. 7. n. 38. &c. Ceterum quia vetustiora Imperii instrumenta divisionis in hujusmodi quaterniones nullam faciunt mentionem, inde de ejus autore ac origine Scriptores invicem variant. Quidam distributionis hujus autorem laudant Ottonem III. Imperatorem, Alii nominant Carolum IV. Aureae Bullae conditorem. Alii, inter quos Welserus lib. 5. rer. Aug. Vindel. p. iii. vetustam adeo ejus constituunt originem, ut auctoris atq; originis memoria vetusta-

vetustate abierit, interim tamen aliquot multis retro ætati-
 bus hoc dignitatis genus hominum existimatione apprimè
 vixisse. Qui Ottoni eam tribuunt, Fragmentum adferunt
 cuiusdam Imperii Recessus, quod Goldastus retulit in *Reichs-
 handlungen* / cuius *in 1774* sic habet: Das Corpus oder Buch
 nam des H. Römischen Reichs mit seinen obigen Gliedern / wie
 es ward in Ordnung gebracht durch Kaiser Otten und die Fürsten.
 Sed Fragmentum illud, eodem Goldasto monitore, spurium
 est, ut nullam fidem mereatur. Reusnerus in *Encl. qq. Hi-
 stor. q. 7. p. 85.* ex eo erroris manifesti illud arguit, quod eâ
 ætate nulli adhuc extiterint vel Duges Brunsvicensis, vel Thu-
 ringiæ, Hassiæ & Leuchtenbergæ Landgravii, uti nec Mar-
 chiones Badenses, vel Comites Sabaudie, quorum tamen
 omnium in istis quaternionibus consignari reperiuntur titu-
 li; ipse autem ejus autorem facit Carolum quartum. Idem
 Goldastus lib. 3. de regno Bohem. cap. 3. n. 2. memorat, Con-
 radum Comitem Clivæ in nova Germanici Imperii consti-
 tutione, tempore Gregorii V. P. R. conventu totius Chri-
 stiani orbis Principum habito, inter quatuor Imperii Comi-
 tes hereditarios secundum omnium Ordinum calculos fuisse
 electum propter operam in bello Italico contra Imperii re-
 belles bene navatam. Ut autem de autore & origine hujus
 distributionis, ita quoq; de fine ejusdem Scriptores senten-
 tiis invicem discrepant. Zachariæ Vietori de caus. ex-
 emt. concl. 5. ad pompam & ostentationem Imperii hæc di-
 stributio facta videtur. Sed Welserus d. 1. rectius sic judicat,
 Lecti fuere quaterni ex singulis, quos hoc Imperium comple-
 ctitur, Ordinibus, illi, scil. qui autoritate & potentiâ ceteros
 sui Ordinis antestantes tanti Imperii majestatem, columna-
 rum veluti more, fulcirent, sive in membrorum modum illi
 subser-

subservire possent, cum utrâq; appellatione cohonestati reperiantur, quæ constitutionis hujus ratio etiam à Petro de Andlo d. redditur. Tertium illustris familiæ Schvvartzburgicæ *αὐχμηρὰ* ac peculiare decus æstimandum, quòd Heroas de Rep. Christiana optimè meritos, strenuos Bellatores, quin & Augustum Imperatorem superioribus seculis produxerit. Ut enim prætermittam alios Dynastas ex hoc stemmate oriundos, qui longâ serie recenseri possent, prodire ex hac perillustri familia Henricus Archiepiscopus Bremenſis & Monasterienſis, Guntherus Archiepiscopus Magdæburgensis ex Przposito Moguntinensi & CoAdjutore Antecessoris sui Alberti, Gerhardus Episcopus Wirtzburgensis, ex Naumburgensi, Dux Francorum investitus à Carolo IV. qui seditiosos cives Herbipolenses. 11. Jan. Anno 1400. paucâ manu vicit interfectis 1300. captis 200. desideratis è suorum numero tantum sex equitibus, ex quo Principis magnanimi & bellatoris insignis nomen fuit sortitus, Guntherus bellicosus Berill. V. Generos. Patruus, natus Ann. 1529. qui in literis humanioribus educatus & institutus, & à teneris ad virtutem assuefactus militiam & grave Martis opus exercuit. In Belgio specimen heroici animi edidit, pulsus aliquoties & in fugam versis Galliciscopiis Ann. Christi 1555. Ordines equestres in Dania sub Friderico II. Rege duxit contra Ericum Regem Sueciæ Ann. 1563. & sequentibus: Supremus militiæ Dux à Maximiliano Imper. contra Turcicum Tyrannum constitutus est in Ungaria Ann. 1566. & oppugnationi arcis Gothanæ interfuit. Ann. Christi 1567. Belgium ingressus Matthiæ Archiduci Austriæ & Ordinibus Belgicis militavit contra Hispanos, tandemq; mortuus Antuerpiæ 15. Maii Ann. Christi 1583. Verum enimverò inter omnes generosæ hujus prosapiæ surculos

eminet Comes Guntherus, de quo Aventinus lib. 7. Annal. Bavar. p. 634. (in aliis edit. p. 487.) sic scribit: Comitatus Cæsarea habent Henricus Moguntinus Archimysta, Rudolphus Præfectus Prætorio Rheni, Ludovicus Brandenburgensis, Reguli Boiorum, Dux Saxonia, Guntherum Schwartzburgicum, quo nemo tum melior in Germania existimabatur, unde & Optimi cognomen meruit, Cæsarem constituunt. Natus fuit hic Guntherus Ann. Christi 1305. ac suffragata ipsi fuerunt ad Imperium adipiscendum res sub Ludovico Bayaro fortiter gestæ & amicitia Moguntini Archiepiscopi. Erat enim intimus Consiliarius Imperatoris Ludovici, a quo unâ cum ipsius filio Ludovico Marchione Brandenburgico Electore, & Henningo Bock, Equite aurato, Lubecam missus est, ut Senatum Civesq; cum Comitibus Holsatiæ conciliaret, ejusdemq; copiis militaribus præfectus in omnib. locis victoriam obtinuit, atq; hac ratione sibi magnas opes & plurimos amicos comparavit, cum etiam insigni esset & corporis formâ, ac animi fortitudine, multisq; virtutibus ornatissimus. Ludovico Bayaro rebus humanis exempto Electores, repudiato Carolo IV. cujus electionem declaraverant irritam, hunc Guntherum ad solium Imperiale evehunt Francofurti Anno Christi 1340. secundâ Februarii die; cui tamen electioni Guntherus assensum præbere noluit, priusquam publico decreto notum fecissent Principes, collocari ipsum in Sedem Imperatore vacuam. In vivis enim adhuc erat Carolus IV. Johannis Regis Bohemiæ filius, Henrici VII. Imperatoris nepos, cui Ann. Christi 1346. suffragiis Moguntini, Trevirensis, Colonientis, Bohemi & Saxonis Imperium erat traditum, cum id iidem ademissent Ludovico Bayaro, Pontificii anathematis execratione oppresso, ac Bonnæ solenniter erat

erat coronatus. Cæterum Guntherus in locum Caroli surrogatus ad urbem Francofurtum accessit instructus exercitu, & castris ad urbem positis æmulum Carolum præstolatus est, ut causam bello decerneret. Verum is, etsi eodem suas adduxit copias, tamen vim belli experiri & fortunam viri strenui ac bellatoris, qui nitebatur studiis & auxiliis summorum Ordinum irricare, deniq; vires universas in unius diei prælium impendere non fuit ausus. Post duorum mensium obsidionem in urbem intromissus Güntherus, regio more fuit exceptus. Carolus, cum vi & armis se nihil effecturum cerneret, ad alias se convertit artes. Transegit cum Ludovici Bavari filijs quibuscunq; conditionibus, etsi his pactis minimè stetit, ductâq; in uxorem Rudolphi Palatini filiâ, disjunxit Electores & Baviaræ Domus auxilia æmulo subtraxit. Sed cum ne sic quidem eum exarmasset, Medici excellentis Fridaugi (vel ut alii eum vocant *Grendanck*) famulum pecuniâ corruptum subornavit, qui leviter ægrotanti venenum in potione à Medico præparata ipsi propinavit, cujus etsi partem magnam vomitu rejecit, cum Medicum ex prægustato pharmaco, quod eum facere cœgerat, paulò post vultu mutato collabi atq; examinari conspexisset: reliquiis tamen ita enervatus ac debilitatus fuit, ut ad res gerendas prorsus inhabilis evaserit. Nihilominus, cum Carolus Altavillam Moguntini ArchiPræsulis arcem oppugnare statuisset, Guntherus, licet ægrotus, eam defendendam in se recepit, & transeuntem Carolum ducenti ipsius equites in fugam verterunt, actumq; de salute illius fuisset, nisi Wirtenbergici periclitanti opem tulissent. Desperatâ itaq; Guntheri vitâ interposuerunt se Rudolphus Palatinus & Marchio Brandenburgensis, quos arte à Gunthero Carolus avulserat, remq; eò deduxerat, ut Carolus pro Imperio

Guntheri heredibus numeraret viginti duo millia marcarum
 argenti in compensationem impensarum additis duobus in
 Thuringia oppidis & Francofordiensibus redderet emporii ac
 publici mercatus jus, quod transtulerat Moguntiam, Gunthe-
 rus verò Carolum salutaret Regem. Ita sexto ab electione
 mense Gunthero indignè peremto, ac regio apparatu inq; re-
 gio monumento Francofurti in æde D. Bartholomæi sepul-
 to, Carolus Imperio solus tandem ex voto est potitus Ann.
 1350. quâ de re plura legi possunt in Chronico Carionis p. 803.
 apud Fabricium lib. 6. Orig. Saxon. p. 655. Joh. Cluverum Hi-
 stor. p. 691. Atq; hi sunt laudatissimi Perill. V. Generos. ma-
 jores, à quibus ipsa non solum heroicum sanguinem, sed etiam
 generosos Spiritus jure hereditario fuit consecuta, accepto
 vivendi initio mense Majo Ann. 1581. Quàm verò primum
 lucis hujus usurâ Perill. V. Generos. DEI munere frui cœpit,
 parentes PerIllustres ac Generosissimi Dn. Albertus Comes
 Schwartzburgensis & Hohnsteinensis, Dynasta in Arnstad &
 Sondershausen, Jenensis ac Lovaniensis Academiæ in juven-
 tute quondam alumnus, Heros magnanimus, ac Dn. Juliana
 Comitissa à Nassau Dillenberg. matrona pientissima, jam inde
 à primis incunabulis ad pietatem, virtutem & bonas literas
 quàm diligentissimè eam informari curarunt, donec Ann.
 1598. unâ cum fratre PerIllustri & Generosissimo Dn. Alber-
 to Günthero Comite Schwartzburgico & Hohnsteinensi, non
 ita pridem rebus humanis exempto, in hanc Salanam ab iisdem
 ablegaretur, in qua convictu & familiaritate Theologi longè
 celeberrimi Dn. D. Georgii Mylii ultra biennium fuit usa, ac
 postmodum in Argentoratensem Academiam concedens,
 summorum Theologorum Dn. D. Pappi & Dn. D. Marba-
 chii

chii *οὐκ ἔστιν* extitit, & quidem saluari Dn. Paten-
tis Consilio, qui PerIII. V. Generos. in utraq; Academia Theo-
logorum familiaritate, mensâ atq; colloquiis ad fovendos na-
tivæ pietatis igniculos & amorem sincerioris Theologiæ ani-
mo ipsius ingenerandum, uti frui voluit. Post beatum lau-
datissimi Dn. parentis obitum PerIII. V. Generos. sexennium
integrum peregrinationibus ad externos susceptis impendit,
ac præcipuas orbis Europæi provincias, Galliam cum primis,
Hispaniam, Britanniam, Belgium lustravit, & in summorum
Europæ Procerum, Regum, Ducum ac Principum notitiam
sele insinuavit. Emenso peregrinationis curriculo Ann. 1612.
PerIII. V. Generos. ditionum paternarum regimen adiit, quod
eo modo hætenus administravit, ut veræ religionis, sinceri
cultus divini, pietatis & justitiæ studium ac subditorum com-
modum, velut unicum regiminis scopum, sibi semper habue-
rit præfixum. Ecclesiis in sua ditione de Superintendentibus
& Pastoribus vigilantissimis sollicitè hætenus prospexit, eos-
demq; affectu clementissimo semper fuit amplexa, quem er-
ga Ecclesiæ Ministros amorem ex Theologorum in Acade-
miis convictu & conversatione PerIII. V. Generos. dubio pro-
cul primùm imbibit & inviolatum hætenus servavit. Te-
stes hujus clementiæ sisto Dn. D. Henricum Eckhardum Su-
perintendentem Francohusanum ac postea Aldenburgen-
sem; itemq; successorem ejus Dn. M. Daniele Monch-
meierum primùm quidem Francohusanum, postea Brunsvi-
censem Antistitem, utrumq; *ὡς ἐν ἀγίοις* uti etiam Dn. D. Jo-
hannem Rothmalerum, Superintendentem Francohusa-
num, hodiè verò Rudolphopolitanum Ecclesiastem auli-
cum & Superintendentem, quem meritò ob pietatem,

-eruditionem, modestiam, donorum præclarorum copiam &
 debitam in officio diligentiam PerIll. V. Generos. in delitiis ha-
 bet. Justitiæ Zelum PerIll. V. Generos. itidem publico hoc do-
 cumento comprobatur, quòd Viros Strenuos, Nobilissimos, Ma-
 gnificâ autoritate, prudentiâ, judicii dexteritate, præclarâ erudi-
 tione & magnis in Rempubl. meritis eximios Dn. Marcum ab
 Enter hereditarium in *Perisch & Nidergrün* Cancellarium, ac
 Dn. *Wolfgangum Christophorum à Grafen* aulæ Magistrû,
 lateri suo adjunxit, eorumq; consilio in negotiis gravioribus &
 in jure dicendo salutariter utitur. Quantâ verò clementiâ
 Scholarum Præsides PerIll. V. Generos. complectatur, vel ex eo
 conspicuum, quòd salaria ipsorum intuitu difficiliorum isto-
 rum, in quibus vivimus, temporum benignissimè adauxerit, ac
 uni Scholæ *Francohusanæ* ante biennium summam mille flo-
 renorum in subsidium Præceptorum munificentissimè conse-
 craverit. Sed prætermisissis virtutibus reliquis, quarum corona
 splendidissima PerIll. V. Generos. cingit atq; munit, pietatem
 ejusdem perpetuis laudum præconiis celebrandam vero animi
 judicio statuo. Pietatis est, quòd PerIll. V. Generos. templum
Rudolphstadiense, ædificiû profectò augustum, intra biennii
 spacium successu felicissimo, in mediis bellorum turbinibus ex-
 imis fundamentis excitavit, & quidem sumtibus propriis sine
 subditorum impendio, à quibus ne obolum quidem hoc no-
 mine extorsit, cum tamen aliquot florenorum millia huic stru-
 cturæ fuerint infumenda. Pietatis est, quòd templum hoc tantis
 sumtibus extructum, *Die Kirche zur Ehre Gottes* denominari
 voluit, hac ipsâ nominis impositione publicè testata, quòd in
 hoc opere non vanæ alicujus apud homines laudis affectavit
 aurulam, sed solam divini nominis unice quæsiverit gloriam.

Pietas

DEDICATORIA.

Pietatis est, quòd quicquid librorum Theologicorum, Historicorum, Philologicorum in scriniis suis habuit reconditum, quorù numerus haud est exiguus, in ædem istam sacram transferri curaverit, & hac ratione ad sacram Bibliothecam comparandam fundamenta jecerit. Pietatis est, quòd studiosos pauperculos complures in diversis Academiis, maximè tamen in hac Salana, liberaliter sustentat, eorumq; numerum erogatis subinde novis stipendiis adauget. Pietatis est, quòd publicis divini cultus exercitiis cum tota aula frequentissimè interesse, preces publicas quotidianas præsentia sua aliis commendare non gravatur, concionibus sacris devotè attendit, ac piis sermonibus, qui Deo consecrati pectoris indices sunt minime dubii, summopere delectatur. Pietatis est, quòd erga pauperes eximie beneficam se præstat, ut Rudolphstadium peregrinorù & exulum refugium haud injurià hodiè ab omnib. audiat. Pietatis est, quòd subditos tam paterno complectitur amore, ut inter tot militares exactiones miseriis eorum æquè afficiatur ac suis, & proinde ad sublevanda contributionum onera ne preciosiori quidem suppellectili aureisq; περιλλοις suis pepercerit, quo minus unà cum multis signatæ pecuniæ millibus in subditorum levamen ea aliquoties hætenus expenderit. Pietatis est, quòd Per Ill. V. Generos. machinas bellicas complures ex armamentario avito depromtas in campanas, quarum sono auditores ad cultus divini exercitium convocantur, transfundi curaverit, indicio certissimo, quòd pacem paci; cognatum campanarum trinitum audire malit, quàm bellum & bellicarum machinarum horribilem boatum. Rara illa & nunquam satis deprædicanda Per Ill. V. Generos. pietas facilè à me impetrare potuit, ut hanc quartam eandemq; ultimam Confessionis Catholi-

tholicæ partem perillustri ejus nomini submisit inscriberem
 ac humiliter consecrarem, certissimâ spe fretus, fore ut piam
 hanc & ad Ecclesiæ salutē directam opellam meam PerIll. V.
 Generos. gratam sit habitura & sereniori frōte eādem susce-
 ptura. Accedunt præclara PerIll. V. Generos. in meā tenuita-
 tem collata beneficia singularis clementiæ *luxuriosa* evidentis-
 sima, quibus ne quidem recensendis par esse possum, tantum
 abest, ut digna pro illis *χαριστία* per omnem vitā me persolve-
 re posse mihi persuadeā. Aliquoties mensæ suæ PerIll. V. Ge-
 neros. me admovit, munificā & benignam sese exhibuit, atq;
 eximio clementiæ affectu ac tenore favoris perpetuo me sem-
 per fuit hætenus prosecuta. Æquū igitur erat, heroicas PerIll.
 V. Generos. virtutes ac merita præclara in posteritatis memo-
 riā traducere, tabulis æternitatis inscribere, & præclarè factis
 debitā laudem minimè derogare. Benignissimus Deus PerIll-
 lustrem V. Generos. cum tota incluta familia Schvartzbur-
 gica diutissimè salvam & incolumem conseruet, ab omnibus
 periculis & adversis in hac exulceratorum temporum fece po-
 tentissimè tueatur, & regimini ipsius ex alto benedicat, ut o-
 mnes PerIll. V. Generos. conatus, consilia & actiones ad di-
 vini nominis gloriā, Ecclesiæ & Subditorum salutem suc-
 cessu felicissimo cedant, per Christum Salvatorem nostrum
 unicum in secula benedictum, Amen. Per scriptum Jenæ
 Cal. Aprilis Ann. 637.

PerIll. V. Generos.

humiliter colens

Johan, Gerhard D.

SCHEMATISMUS

PARTIS III. Ejusdemq; ultimæ, Li-

BRI II, SPECIALIS in Confess. Catholica.

ARTICULUS XVI.

DE POENITENTIA.

CAP. I. De genere poenitentiae. pag. 1.

Thesis. Poenitentia non est Sacramentum
proprie & specialissime sic dictum. ead.

Ratio. ead.

Antithesis. ead.

Nostra sententia confirmatio. e

Eidem suffragatur. 3

1. Quod quidam agnoscunt, duo dantur
esse Novi Test. Sacramenta proprie sic
dicta, Baptismum scilicet & Cenam
Domini. ead.

2. Quaedam hypotheses Adversariorum. ead.

3. Dissensiones Adversariorum. 5

Dissentiant invicem 1. de subiecto questionis.
ead.

2. De institutione hujus Sacramenti. 6

3. De materia hujus Sacramenti. ead.

4. De forma hujus Sacramenti. 7

5. Manuum impositionem quidam volunt
esse externum Elementum in hoc Sacra-
mento, & tamen negant, eam esse de
essentia vel necessitate hujus Sacra-
menti. 8

6. De efficacia hujus Sacramenti. ead.

7. De necessitate hujus Sacramenti. 9

8. De Poenitentia, ut est virtus. ead.

Argumenta Adversariorum.

1. Matth. 4. v. 17. Agite poenitentiam. 10

2. Johan. 20. v. 23. Quorumcumq; remis-
eritis peccata, remissa erunt. ead.

3. Quia absolutionem sequitur efficaciter
gratia infusio. 13

4. 1. Tim. 5. v. 22. Manus nemini cito im-
posueris, neque communicaveris peccatis
alienis. ead.

5. Impositio manuum est externum hujus
Sacramenti symbolum. 14

6. Montanistarum & Novatianorum er-
ror fuit, negare poenitentia Sacramen-
tum. 15

CAP. II. De partibus poenitentiae in gene- re. 16

Thesis I. Dua sunt essentielles partes ac saluta-
ri poenitentiae partes, Contritio & Fides.
ead.

Ratio. ead.

Antithesis. 17

Nostra sententia confirmatio. ead.

Eidem suffragatur

1. Quod quidam duas poenitentiae partes
esse agnoscunt, Contritionem & Fidem.
18

2. Quod quidam agnoscunt, fidem in Chri-
stum, sive, quod idem est, fiduciam mi-
sericordiae divinae in Christo & propter
Christum promissa, ad salutarem poe-
nitentiam requiri. 19

3. Quod quidam agnoscunt, poenitentiam
Juda propterea non fuisse salutarem,
quia defuit ei fides in Christum. 20

Thesis II. Contritio, Confessio & Satisfactio non sunt essentialiter verae poenitentiae partes. 21

Enthos. ead. 21

Antithesis. ead. 21

Nostre sententiae confirmatio. ead. 21

Eidem suffragatur.

1. Quod quidam agnoscunt, vere & salutaris coram Deo poenitentiae partes esse duas, Contritionem & Eidem. 22

2. Quod quidam agnoscunt, tres illos actus Ecclesiastica poenitentiae, non autem poenitentiae coram DEO competere. ead. 22

3. Quod quidam agnoscunt, fide poenitentiam tres illos actus includere, quae tamen non sunt verae & salutaris poenitentiae. ead. 23

4. Quaedam hypothese. Adversariorum. 23

5. Diffensiones Adversariorum. 24

CAP. III. De Contritione. ead. 24

Thesis I. Contritio ex lege oritur, & est cordis quaedam passio, videlicet terror conscientiae, dolor & compunctio. ead. 24

Enthos. ead. 24

Antithesis. 25

Nostre sententiae confirmatio. ead. 25

Eidem suffragatur.

1. Quod quidam ex Adversariis poenitentiam definiunt per dolentis vindictam. Item per dolorem. 26

2. Quod Thomas in Suppl. 9. 2. a. 1. contritionem definit per alicujus duri atque integri comminationem. ead. 26

3. Quod quidam agnoscunt, propriam Evangelii doctrinam esse, non terrere, sed consolari. ead. 27

4. Quod quidam agnoscunt, bona opera nostra non esse proprie dicta merita. 27

Thesis II. Contritio est necessaria in vere poenitentibus, ratione ordinis, non respectu cuiusdam meriti vel medii, per quod Deo reconciliamur. ead. 27

Antithesis. ead. 27

Nostre sententiae confirmatio. ead. 27

Eidem suffragatur.

1. Quod quidam agnoscunt, fidem esse unicum illud medium, per quod promissionem de gratuita peccatorum remissione amplectimur, & coram Deo iustificamur. 28

2. Quod quidam negant, considerandum esse in nostra contritione. ead. 28

3. Quod quidam agnoscunt, contritionem esse tantum dispositionem ad remissionem peccatorum, non autem meritum nec de condigno, nec de congruo remissionis peccatorum. ead. 29

4. Diffensiones Adversariorum. 30

Argumenta Adversariorum.

1. Ezech. 18. v. 27. Cum converteris se impius ab impietate sua, ipse animam suam vivificabit. ead. 31

2. Dan. 4. v. 24. Peccata tua redime Eleemosyna. Tob. 12. v. 9. Eleemosyna liberat a morte, & ipsa est, quae purgat peccata. 31

3. Luc. 7. v. 47. Remittantur ei peccata multa, quia dilexit multum. 32

4. Joh. 3. v. 14. Scimus, quia translatus sumus de morte in vitam, quia fratres diligimus. 35

5. 1. Petr. 4. v. 9. Charitas operis multitudine delictorum. ead. 35

6. Patres poenitentiam Deum mitigari & placari, lacrymis peccata ablui, contritionem mereri veniam & c. afferunt. 37

CAP. IV. De Confessione.	ead.
Theſis. In confeſſione coram Sacerdote non eſt neceſſaria omnium peccatorum enu- meratio.	ead.
Reſponſum.	ead.
Antitheſis.	38
Noſtra ſententia confirmatio.	39
Eidem ſuffragatur.	
1. Quod quidam agnoſcant, neceſſitatem ſpecialis peccatorum enumerationis non poſſe probari ex verbo Dei.	40
2. Quod quidam agnoſcant, ſpeciale il- lam peccatorum enumerationem non eſſe neceſſariam.	43
3. Quod quidam agnoſcant, eam non fuiſſe in primitiva Eccleſia uſitatam, vel cer- te non neceſſariam judicatam.	46
4. Quod quidam agnoſcant, confeſſionem auricularem ex publica Exempla geſi originem ducere.	47
5. Quod quidam agnoſcant, ante confeſſio- nem verè penitentibus peccata coram Dei judicio remitti.	48
6. Quod quidam agnoſcant, confeſſionem illam auricularem, qualis hodie requi- ritur, conjunctam eſſe cum magni in- commodi.	49
7. Quod quidam agnoſcant, confeſſionem illam ſpeciale, qualis hodie exigitur, degeneraſſe ab ea, quæ in primitiva Eccleſia erat recepta, atq; ad eandem eſſe revocandam.	51
8. Quod quidam agnoſcant, confeſſionem illam, qualis hodie arguetur, eſſe anima- rum carniſcinam.	52
9. Quod quidam Romano-Catholici appro- barent articulum XI. Auguſtane Con- feſſionis, in quo negatur neceſſitas ſpe- cialis peccatorum enumerationis.	55
10. Quod quidam agnoſcant, confeſſionem	

illam non debere eſſe nimis ſcrupulo- ſam, nec tam de integritate confeſſio- nis, quàm de ſinceritate contritionis & fidei verè penitentes debere eſſe ſol- licitos.	ead.
11. Quædam hypotheſes Adverſariorum.	56
12. Diſſenſiones Adverſariorum.	57
Argumenta Adverſariorum.	
1. In Veteri Teſt. varii extant hujus con- feſſionis typi.	61
2. Gen. 3. Exigit Deus confeſſionem peccati ab Adamo & Eva, & quidem per An- gelum in forma humana apparentem.	62
3. Levit. 5. divinitus mandatur peccato- rum confeſſio.	ead.
4. Levit. 13. judicium de lepra commiſſum fuit Sacerdotibus, quod Chriſtus appro- bat Matth. 8. Luc. 17. remittens lepro- ſos ad Sacerdotes.	ead.
5. Matth. 3. Marc. 1. Qui ad Baptiſmum Johannis acceſſerunt, in ſpecie peccata ſua confeſi ſunt.	63
6. Job. 11. Apoſtoli jubentur Lazarum & vinculū funeralibus ſolvere.	ead.
7. Job. 20. v. 23. Quorum remiſeritis pecca- ta, remittuntur eis, & quorum reti- nueritis, retenta ſunt.	64
8. Act. 19. Multi credentium conſiteban- tur & annuntiabant actus ſuos, ubi per v. 24. Ananiam ſpecialis enumeratio intel- ligitur.	68
9. 2. Cor. 5. Deus nobis dedit miniſterium reconciliationis, pro Chriſto ergo lega- tione fungimur.	70
10. Jacob. 5. Conſitemini invicem peccata veſtra.	ead.
11. 1. Joh. 1. Si conſitemur peccata noſtra, fidelis eſt & juſtus; ut remittat nobis peccata.	71

12. Proverb. 27. v. 22. Agnosce vultum peccati tui. *ead.* Antisheffis. 82
13. Prov. 28. v. 13. Qui absconderit scelera sua, non dirigitur; qui autem confessus fuerit & reliquerit ea, misericordiam consequetur. Sirac. 4. v. 31. Non confundari confiteri peccata tua. 72
14. Concilia & Patres testantur de speciali illa Confessione. *ead.* Nostra sententia confirmatio. *ead.* 83
- CAP. V. De Satisfactione. 73
- Thesis I. Christus non solum pro Originali, sed etiam pro Actualibus peccatis satisfecit. *ead.* 84
- Expos. *ead.* 85
- Antisheffis. *ead.* 86
- Nostra sententia confirmatio. 74
- Eidem suffragatur.
1. Quod non solum multi ex veteribus, sed etiam recentioribus Pontificiis agnoscunt, Christum tum pro Originali, tum pro Actualibus peccatis nostris satisfecisse. *ead.* 87
2. Quadam hypoteses Adversariorum. 75
- Thesis II. Christus non solum pro omnibus peccatis, sed etiam pro omnibus peccatorum poenis tam temporalibus, quam aeternis satisfecit; ac proinde credentibus in Christum & culpa & poena, non solum aeterna, sed etiam temporalis remittitur. 76
- Antisheffis. *ead.* 88
- Nostra sententia confirmatio. *ead.* 89
- Eidem suffragatur.
1. Quod quidam agnoscunt, Christum non solum pro culpa, sed etiam pro poena satisfecisse. 77
2. Quadam hypoteses Adversariorum. 78
- Thesis III. Nec pro culpa, nec pro poena Deo satisfacere possumus. 79
- Expos. *ead.* 90
- Antisheffis. 82
- Nostra sententia confirmatio. *ead.* 83
- Eidem suffragatur.
1. Quod quidam agnoscunt, nos non posse Deo pro peccatu vel peccatorum poenis satisfacere. 84
2. Quod quidam agnoscunt, fiduciam remissionis peccatorum in sola Christi satisfactione collocandam esse. 86
3. Quod quidam agnoscunt, Deum non requirere aliam satisfactionem, quam fiduciam in Christum, & ex ea profuens boni agendi propositum, ac patientem cruci impositae tolerantiam. 87
4. Quod quidam agnoscunt, calamitates reconciliati a Deo imponi, non ut sint satisfactiones pro peccatis, sed sine longae alio. 88
5. Quod quidam agnoscunt, opera poenitentiae fuisse, olim ab Ecclesia imposita, non ob satisfactionem coram Deo, sed sine longae alio. 89
6. Quod quidam agnoscunt, Deum verè in Christum credentibus perfectè remittere peccata. 90
7. Quod quidam agnoscunt, verè poenitentibus & in Christum credentibus, sine satisfactione propria remissa esse peccata & peccatorum poenam. 91
8. Quod Bellarm. lib. 4. de Panis. cap. 3. scribit, poenae temporales hujus vitae interdum non posse redimi, sed necessariò perpetiendas esse. 92
9. Quod quidam agnoscunt, etiam Ethnicorum Sacerdotes imponere satisfactiones poenitentiam delictorum agonis. *ead.* 93
10. Quod quidam approbant artic. 12. Confess. Aug. in quo satisfactiones propria negantur esse causa remissionis peccatorum. 93
11. Quod

1. *Quidam quidam agnoscunt, satisfactio-*
nis satisfactionem deinde foris in Ec-
clesia ministrantibus esse. ead.
2. *Multi satisfactionem satisfactionem etiam hoc no-*
mine improbantur, quod conjugium,
aut uxorem in opere satisfactio-
nis non habent. ead.
3. *Quid quidam facere coguntur, satisfac-*
tionem tamen non credunt, quia suffra-
gentur de peccatis. 94
4. *Quid in Ecclesia dicitur, quidam*
negant, quod possit, ut Confessarii
consequantur peccata peccatorum, debi-
ta satisfactionem fore. ead.
5. *Multi satisfactionem non satisfactionem*
acceptationis Adversariorum. ead.
6. *Ad argumentum, ex gratuita peccato-*
rum remissionis positum, respondent
ad Eph. 2. v. 10. 102
7. *Ad exemplum, quibus Christus pec-*
cata remisit, nec tamen peccata satisfa-
ctionem in peccatis, cum illis non vi Sa-
cramenti, sed absolute propitius a-
pposuit satisfactionem. 103
8. *Discernendum esse inter reconciliation-*
em & remissionem. ead.
9. *Argumentum, quod satisfactionem*
est, non est, sed est, non est, sed est. 104
10. *Luc. 11. v. 41. Date elemosinam, & ecce*
omnia vobis erant mandata. ead.
11. *Matth. 5. v. 8. Beati ergo fructum pani-*
sentiae dignum, cui parallelus locus A-
ct. 26. v. 20. ead.
12. *Matth. 6. v. 12. prius vobis peccata si-*
vo debita dimitti. 106
13. *Matth. 9. v. 5. Marc. 2. v. 9. Luc. 5. v. 24.*
Ad hoc lectum tamen. ead.
14. *Act. 21. v. 13. Si vos ipsi iudicaretis,*
non iudicamur a Domino. 107

7. *2. Cor. 7. v. 11. Paulus inter fructum satis-*
factionis tristitia ponit vindictam. 108
8. *Multi & Scriptura loca significant, inter*
fideles esse communicationem bono-
rum operum. 2. Cor. 8. v. 4. Psal. 119. v. 63.
ead.
9. *Galat. 6. v. 2. Alter alterum onera portet.*
ead. 109
10. *Eph. 5. v. 1. Estote imitatores Dei, sicut*
filii carissimi, & ambulate in dilectio-
ne, sicut Christum dilexit nos & tradi-
dit semetipsum pro nobis. ead.
11. *Quod remissa culpa maneat adhuc de-*
bitum luenda poenae, probant ex variis
exemplis eorum, qui post Baptismum
calumnias subiici fuere. 110
12. *Reatus poenae temporalis, qui remanet*
post amissionem cum Deo reformatam,
bonis operibus redimi potest. 111
13. *In primitiva Ecclesia poenitentibus sa-*
tisfactiones fuere impositae. ead.
14. *Si opera iustorum vitam aeternam vere*
merentur, etiam satisfactio pro peccatis
in poena temporalis. 113
15. *Nullum opus Dei reperitur totum ex*
mera ipsius misericordia ita factum, ut
ei iustitia suae nihil admisisset, Psal. 25.
v. 10. Psal. 35. v. 11. 114
16. *Peccatorum remissio non tollit poenam*
vel reatum poenae; aliis non esset dis-
crimen inter eum, qui centum milli-
bis nefariis, & qui uno tantum sese
flagitio contaminasset. ead.
CAP. VI. De flagellationibus spontaneis. ead.
Thesis. Flagellationes spontaneae Deo non pro-

bantur, nec sunt satisfactoriae pro peccatis, vel meritoriae regni caelestis. ead.
Ejusdem. ead.
Antithesis. 115
Nostra sententia confirmatio. 116

Eidem suffragatur.

1. Quod quidam agnoscunt, flagellationes
● primū 12. seculū Ecclesia fuisse igno-
ras, ac quamprimū usurpari publicē
ceperunt, ab ipsis Pontificibus impro-
batas. *ead.*
2. Quod quidam agnoscunt, flagellationes
ab Ethnicis in Ecclesiam traductas. 121
3. Quod Judaei & Turchi flagellationes u-
sitas fuisse agnoscere coguntur. 122
4. Quod flagellationes ab hereticis in Ec-
clesiam introductas esse fateri cogun-
tur. *ead.*
5. Quod flagellationes in Græca Ecclesia
non fuisse usitatas fatentur. 123
6. Quod nullius Pontificis vel Concilii de-
cretum asserere possint, in quo flagella-
tio spontanea fuerit approbata. *ead.*
7. Quædam hypothèses Adversariorū. *ead.*

Argumenta Adversariorum.

1. Renati iuventur mortificare membra
Col. 3. v. 5. & carnem crucifigere Gal. 5.
v. 24. *ead.* 124.
2. 1. Cor. 9. v. 27. *ἐμαρτύρω* corpus meū. *ead.*
3. Zach. 12. v. 10. Et plangent cum planctu,
quasi super unigenitum, & dolebunt
super eum & c. 125
4. Eccl. 33. v. 25. Cibaria & virga & onus as-
ino; panis & disciplina & opus servo. 126

CAP. VII. De Indulgentiis. *ead.*

Thesis. Indulgentia Papales meritò repudian-
tur. *ead.*

Enchir. *ead.*

Antithesis. 127

Nostra sententia confirmatio. 129

Eidem suffragatur.

1. Quod quidam indulgentias repudiavunt,
vel parvum iis tribuendum esse docue-
runt, vel de multiplici abusu, qui per il-
las committitur, cōquesti fuerunt. *ead.*

2. Quod agnoscunt, Indulgentias tam de-
mum posterioribus seculis increbescere
cepisse, cum pietatis & bonorū operum
studium in Ecclesia refrigerare cepit. 147

3. Quod agnoscunt, Jubilæum ex vicibus
Ethnicorum in Ecclesiam esse deduc-
tum. *ead.*

4. Quod agnoscunt, Jubilæum ex Judai-
smo esse in Ecclesiam adductum. *ead.*

5. Quod agnoscunt, Indulgentias secum
asserre peccandi licentiam. 148

6. Quædam hypothèses Adversariorū. *ead.*

7. Dissensiones Adversariorum. 152

8. Querelæ de nundinationibus Indulgen-
tiarum. 163

Argumenta Adversariorum.

1. Coloss. 2. v. 24. Adimpleo ea, quæ desunt
passioni Christi, in carne mea pro cor-
pore ejus, quod est Ecclesia. 164

2. Matth. 16. v. 19. & cap. 18. v. 18. Datus con-
cessit hanc potestatem summam Ecclesie
sue gubernatoribus. 166

3. Patres mentionem faciunt remissionum,
id est Indulgentiarum. *ead.*

4. Castro adversus hæres. l. 8. verbo Indulgen-
tia fol. 184. Indulgentiarum antiquita-
tem à Stationibus veterum arcessis. 167

appendix hujus articuli, in qua continentur

1. Querelæ.

Conquerantur, falso sibi tribui, 1. quod as-
serentes, fidem esse necessariam pæni-
tentie partem, anathematis fulmine
percutiant. *ead.*

2. Quod statuant, ad contritionem requi-
ri actum nostram meritorium. *ead.*

3. Quod peccatores abducant à fide sati-
sfactionis Christi ad fiduciam satisfac-
tionis propriæ. 168

4. Quod statuant, Christum passionis suæ
pro

quo originali peccato satisfecisti, nobis
autem pro actualibus peccatis esse sa-
tisfaciendum. 169

5. Quod in confessionem formulis merito
Christi & Sanctorum & propria pe-
nitenti merita coniungant. ead.

6. Quod statuant, Canonici satisfactionem
esse necessariam ad solvendas pec-
nam aeternam. 170

7. Quod doceant remissionem peccatorum
non per solam confessionem, sed per no-
stram dilectionem & opera. 173

8. Quod remissionem peccatorum pretio
vendant. 174

9. Quod pro culpa à nobis satisfieri posse
statuant. 175

II. Columnae I. Generales.

1. Quod cum Montanisti & Novatianis
negemus, penitentiam esse Sacramen-
tum propriè sic dictum. 176

2. Quod ab August. Confes. quæ peniten-
tiam Sacramentum accipit, satisfactionem
faciunt. ead.

3. Quod peissimam Ecclesiasticæ discipline
severitatem adversus penitentes re-
pudiamus. ead.

4. Quod prohibeamus specialem quorum-
dam peccatorum, quæ confessionem
maximè arguunt, confessionem quæ re-
vocationem. 177

5. Quod inter nos dissentiamus. ead.

6. Quod opera penitentiae & necessariam
carum mortificationem repudiamus. ead.

7. Quod Ecclesiæ potestatem excommuni-
candi denegemus. 178

8. Quod mandatis asseramus, Pontifi-
cis fide ac meriti Christi nullam facere
mentionem. ead.

9. Quod quodaciter statuamus, Chryso-
stomum orationem confessionem damnare. 179

10. Quod cum Jacobitis hereticis specia-
lem peccatorum in auriculari confes-
sione enumerationem rejiciamus. ead.

11. Quod cum Audacanis satisfactiones pro-
prias repudiamus. ead.

12. Quod nullam requiramus confes-
sionem. 180

III. Speciales.

1. Quod Lutherus suâ doctrinâ peccatores
à penitentia avertat & ad peccan-
dum impellat. ead.

2. Quod error statuto, novam vitam esse
optimâ penitentiam, quodq; neget,
penitentiam includere odium vel do-
lorem de vita præterita. ead.

3. Quod doceat, contritionem aut hy-
pocrisim, aut desperationem gignere. 181

4. Quod initio suæ doctrine negaverit, ul-
lam penam à Deo exigi post culpam;
postea verò admiserit reatum pane
temporalis post culpam remissum. 182

5. Quod scribat, in Sacramento peniten-
tiæ & remissione culpæ non plus facere
Papam, Episcopum, Sacerdotem, quàm
quemlibet Christianum, etiam summi-
mam & puerum. ead.

III. Opiniones absurde.

1. Non teneri quemlibet statim post pecca-
tum commissum contreri, etiamsi reor-
detur sapius commissi peccati. ead.

2. Martyrium sine penitentia peractum
ad justificationem sufficere. ead.

3. Solam detestationem peccandi sine pro-
posito formali non peccandi de sæte-
ro, sufficere ad gratiam consequen-
dam. ead.

4. Confessarium posse penitenti imponere
penitentiam per alium implendam. ead.

5. De originali peccato non esse peniten-
tiam agendam. ead.

6. Chri-

6. Christum egisse poenitentiam jejuniis,
vivendo in desertis, & conversando
cum bestis. ead.
7. Passiones & afflictiones sanctificatas in
sanguine Christi habere fortem in se
satisfactionem, & esse complementum de-
fectuum passionis Christi. ead.
8. Non satum esse fidem in satisfactionem
Christi; sed & à nobis Deo satisfacien-
dum pro nostris peccatis per poenitentiam im-
positam. ead.
9. Nos, accedente Dei gratia, verè posse
aliquo modo ex propriis, ac pro hoc ju-
stè & ex condigno satisfacere. ead.
10. Ad majorem Dei gloriam, & majorem
honorem hominù satisfaciunt in Christo
placuisse conjugere nostram satisfac-
tionem suam. ead.
11. Ob peregrinationem Romanam Ange-
los debere hominem ex purgatorio ad
perpetua gaudia deducere. ead.
12. Christum voluisse, ut infidelibus remit-
terentur peccata per Baptismum; fide-
libus verò non per Baptismum, sed per
reconciliationem & poenitentiam. 184
13. Eos in æternum perire, qui ante mo-
riuntur, quam à Sacerdote absolvi po-
tuerunt. ead.
14. Sacerdotem non posse absolute absolve-
re poenitentem. ead.
15. Sacerdotem impoenitentem & in pec-
catis perseverantem posse absolvere.
ead.
16. Indutum malofici damnati vestitu, vel
sucullo Monastico posse hoc ipso satisfac-
cere. ead.
17. Sanguinem Christi expiâsse peccata
nostra intervenientibus instrumentis,
nimirum cilicio, vestitu Monastico, con-
suetudine. 185
18. Conditionem divitiù meliorem esse con-
ditione pauperis in comparandis In-
dulgentiis. ead.
19. Poenitentiam non esse omnium homi-
num, sed tantum peccatorum. ead.
20. Poenitentiam non obligare quovis tem-
pore. 186
21. Dolores Christi in propria carne per-
ferri posse. ead.
22. Christum, ut alia poenitentia opera,
ita quoque flagellationem spontaneam
suscepisse. ead.
23. Signum confessionis nequaquam resi-
gnandum esse, quamvis ageretur totius
orbis salus. 187
24. Eos, qui tenentur abnoxii vinculo fi-
delitatis vel juramenti alicui, liberari
à tali vinculo, si in inciderit in excom-
municationem. ead.
25. Contritionem venialium peccatorum
non esse necessariam, quod ipsa absque
contritione remitti queunt. ead.
26. Pontifices propter delicta Magistra-
tuum subditos excommunicare optimo
jure posse. ead.
27. Adamo Halberstadiensium peccata
populi imponi, & propter illa templo
ejectum Quadragesimali tempore in
platea oberrare. ead.
28. Unicam guttulam sanguinis Christi
fuisse sufficiens ad remissionem pro peccatis to-
tius mundi, reliquum pertinere ad tbe-
saurum Indulgentiarum. ead.
29. Contritionem esse carnis emolliationem.
ead.
30. Patrem æternum, præter Christi, et-
iam satisfactionem nostram ex patre
sibi debitam exigere. 189
31. Excommunicatus licitè occidi posse.
ead.

32. Pecuniâ peccata redimi posse. ead.
 33. Martyres sine penitentia & fide salvari. ead.
 34. Sacerdotem per claves Ecclesiâ homi-

- nas & orationis & rationis impotes
 absolvere posse. 190
 35. Indulgentiam alicui dari posse innume-
 ras. ead.

ARTICULUS XVII.

DE EXTREMA UNCTIONE.

Thesis. Extrema unctio non est proprie dictum Novi Test. Sacramentum. 191
 Eadem. ead.
 Antithesis. ead.
 Nostra sententia confirmatio. ead.
 Eidem suffragatur

1. Quod quidam agnoscunt, esse tantum duo Novi Test. Sacramenta vere & proprie sic dicta. 192
2. Quod quidam agnoscunt, extremam unctionem non esse Sacramentum proprie dictum. ead.
3. Quod quidam agnoscunt, primitiva Ecclesiâ, Apostoli vicinâ, hoc Sacramentum ignotum fuisse, prout scilicet hodie in Papatu administratur. 193
4. Quod agnoscere coguntur, finem proprium unctionis in Apostolica & primitivâ Ecclesiâ usitatâ fuisse corporis sanitatem. 194
5. Quod agnoscunt, hujus unctionis Sacra-

mento jam olim fuisse contradictum. 196

6. Quedam hypotheses Adversariorum. 197
  7. Dissensiones Adversariorum. ead.
- Argumenta Adversariorum.
1. Marc. 6. v. 12. Ungebant oleo multos agros. 200
  2. Jacob. 5. v. 14. Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiâ & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei salvabit infirmum. 201
  3. Augustinus lib. 2. de visitat. infirm. c. 4. Reges de te & pro te fieri, sicut sanctus dixit Apostolus Jacobus, imò per Apostolum suum Dominus. Ipsa videlicet olei sacri delibatio intelligitur Spiritus Sancti typicali unctio. 203
  4. Deus providit Sacramenta ingredientibus Ecclesiâ & progredientibus. Ergo etiam egredientibus. 204

ARTICULUS XIX.

DE SACRAMENTO ORDINIS.

Thesis. Ordo sive ordinatio Ministrorum Ecclesiâ non est Sacramentum Novi Test. proprie ac strictè sic dictum. 205
 Eadem. ead.
 Antithesis. ead.
 Nostra sententia confirmatio. ead.

Eidem suffragatur.

1. Quod quidam agnoscunt, duo tantum esse Novi Test. Sacramenta proprie & specificè sic dicta. 206
2. Quod quidam negant, Ordinem esse Sacramentum. ead.

3. Quod

3. Quod novitatem hujus Sacramenti tacite concedunt. ead.
4. Quadam hypothesi Adversariorum. 207
5. Diffensiones Adversariorum. 209
- Argumenta Adversariorum.
1. Act. 13. v. 2. Segregate mihi Paulum & Barnabam. cap. 20. v. 28. in quo vos Spiritum Sanctum posuit Episcopos. Ephes. 4. v. 11. Ipse dedit quosdam quidem Apostolos, alios Prophetas, alios Pastores & Doctores. Joh. 20. v. 21. Sicut misit me Pater, ita & ego mitto vos. 216
2. Promissio gratia datur in hoc Sacramento. 1. Timoth. 4. v. 13. Noli negligere gratiam, qua in te est. 2. Timoth. 1. v. 6. Admonco te, ut resuscites gratiam. 217
3. Symbolam externum in hoc Sacramento est impositio manuum. Act. 6. vers. 6. cap. 13. vers. 3. cap. 14. vers. 23. Hinc quoque annexa est promissio

- gratia, 1. Timoth. 4. vers. 13. 2. Timoth. 1. v. 6. ead.
4. In Ordine datur gratia gratum faciens. E. erit Sacramentum. 219
- Appendix hujus articuli, in qua continentur,
- I. Calumnia. Philippum in loci editu An. 36. 52. & 58. Item in Apol. Aug. Conf. art. 13. aperte docere, Ordinationem esse Sacramentum proprie dictum. ead.
- II. Opiniones absurda & erroneae.
1. Ordinem posse conferri infantibus nondum rationis usum habentibus. 220
2. Episcopum non dici, nisi consecratum. ead.
3. In manuum impositione Spiritum S. descendere visibiliter. 221
4. Unctionem, que in Ordinatione adhibetur, non signum duntaxat, sed & medium esse spirituale & invisibile unctionis. ead.

ARTICULUS XIX.

DE MATRIMONIO.

CAP. I. De genere Matrimonii, an sit Sacramentum. 222

Thesis. Matrimonium non est proprie dictum N. Test. Sacramentum. ead.

Exims. ead.

Antithesis. ead.

Nostra sententia confirmatio. 223

Eidem suffragatur.

1. Quod quidam tantum duo proprie dicta N. T. Sacramenta agnoscunt, Baptismum scilicet & Eucharistiam. 224
2. Quod quidam negant, Conjugium esse Sacramentum proprie sic dictum. ead.
3. Quod agnoscunt, non posse ex Scripturis

- probari, Matrimonium esse Sacramentum. 228
4. Quod novitatem hujus doctrinae tacite concedunt. ead.
5. Quadam hypothesi Adversariorum. ead.
6. Diffensiones Adversariorum. 234
- Argumenta Adversariorum.
1. Eph. 5. v. 32. Sacramentum hoc magnum est, dico autem de Christo & Ecclesia. 240
2. 1. Tim. 2. v. 15. Salvabitur mulier per generationem liberorum. 242
3. 1. Cor. 7. v. 8. Matrimonium vocatur donum aequum ac virginitas. Et. 1. Thessal. 4. v. 4. Apostolus hortatur conjuges, ut vas suum possideant in sanctificatione, quam

monium per matrimonium ante ac-
ceperunt. 244

4. Matrimonium Christianorum est unum
tantum cum una & omnino insolubile.
E. est Sacramentum propriè dictum,
& conferens gratiam. ead.

5. Jam inde ab exordio Ecclesie matrimo-
nium inter res sacras habitum. E. est
Sacramentum propriè dictum. ead.

6. Augustinum lib. de bono conjugali cap. 10.
In nostrorum nuptiis plura valet sancti-
tas Sacramenti, quàm fecunditas ute-
ri. 245

CA P. II. De solutione Matrimonii. 246

Thesis. Propter adulterium pars innocens
non solum quoad thorum, sed etiam quo-
ad vinculum à parte nocente sese sepa-
rare, & aliud matrimonium inire po-
test. ead.

Ratio. ead.

Antithesis. ead.

Nostra sententia confirmatio. 247

Eidem suffragatur.

1. Quod quidam agnoscunt, parti inno-
centi dari posse novarum nuptiarum
potestatem. 248

2. Quod quidam negant, Matrimonium
esse Sacramentum propriè dictum. 256

3. Quod veterum quorundam suffragium
nobis largiantur. ead.

4. Quaedam hypotheses Adversariarum. 259

5. Varia ille ac diverse Adversariorum
expositiones, quibus clarissima Christi
verba Matth. 5. & 19. detorqueant. 261

Argumenta Adversariorum.

1. Matth. 5. v. 32. & cap. 19. v. 9. Qui dimis-
sam duxerit, mœchatur: ubi Christus
significat, nec dimissa licere alteri viro
nubere, neque alteri viro uxorem eam
ducere. 263

2. Verba Christi: Qui dimissam duxerit,
mœchatur, sunt universè & cum exce-
ptione illa, nisi ob fornicationem, ascip-
pienda; aliis fornicaria conditio foret
melior, quàm innocentia. ead.

3. Marc. 10. v. 11. Luc. 16. v. 18. universaliter
docet, nunquam dissolvi matrimonium
inter fideles contractum & consumma-
tum, ut liceat ad alias nuptias transi-
re. 264

4. Rom. 7. v. 2. Quæ sub viro est mulier, vi-
vente viro, alligata est legi, v. 3. igitur,
vivente viro, vocabitur adultera, si
fuerit cum alio viro. 265

5. Matrimonium fidelium signum est con-
junctionis Christi cum Ecclesia Eplos.
At illa unio indissolubilis est. E. vincu-
lum conjugale est indissolubile. ead.

6. Si licitum esset aliud matrimonium post
divortium, injuriâ afficeretur proles. 266

7. Patres negant, ob adulterium solvi con-
jugale vinculum, ut liceat innocenti
contrahere aliud matrimonium. ead.

8. Canon Apostolicus 48. Si quis Laicus, suâ
ejectâ uxore, aliam acceperit, vel ab a-
lio solutam, segregetur. ead.

CA P. III. De consensu parentum in nuptiis
liberorum. 267

Thesis. In nuptiis liberorum necessariò requi-
ritur consensus parentum. ead.

Ratio. ead.

Antithesis. 268

Nostra sententia confirmatio. ead.

Eidem suffragatur.

1. Quod quidam agnoscunt, consensum Pa-
rentum in nuptiis liberorū esse necessa-
rium. 270

2. Quaedam hypotheses Adversariarum. 277

Argumenta Adversariorum.

1. Esau, Jacob, Tobias & c. duxerunt uxo-

- res absque parentum consensu, & tam-
 men Scriptura eas vocat uxores. 280
2. c. Sufficiat can. 27. q. 2. ex Nicolao. Suffi-
 ciat secundum leges solum eorum con-
 sensus, de quorum conjunctionibus agi-
 tur. 281
3. Sicut filia monasterium potest ingredi
 absque parentum consensu, cum sit per-
 sona libera, sic & nubere. 282
- Cap. IV. De impedimento Matrimonii. ead.
- Thesis I.* Votum continentiae non est absolu-
 tum prorsus matrimonii impedimentum. ead.
- Expon.* ead.
- Antithesis.* 283
- Nostra sententia confirmatio.* 284
- Eidem suffragatur.*
1. Quod quidam agnoscunt, Pontificem
 posse Monachis & Monialibus, conti-
 nentiam solenniter professis, potesta-
 tem matrimonii concedere. ead.
  2. Quod exempla testentur, Pontificem di-
 spensasse cum Monachis & Monialibus,
 continentiam solenniter professis, ut ma-
 trimonium inire potuerint. 285
  3. Quod quidam agnoscunt, continentiam
 professis inuendi matrimonii potesta-
 tem concedi posse. 287
  4. Quadam hypothese Adversariorum. ead.
- Argum. Advers.* Nulla desponsata, vivente
 sponso, potest alium sine crimine adulterii
 ducere. Virgines continentiam professae,
 sunt Deo desponsatae. Ergo. 290
- Thesis II.* Matrimonium inter fidelem & in-
 fidelem non baptizatum, est ratum ac fir-
 mum. 291
- Expon.* ead.
- Antithesis.* ead.
- Nostra sententia confirmatio.* 292
- Eidem suffragantur quaedam hypothese Ad-
 versariorum.* 293
- Thesis III.* Prohibitiones graduum Levit. 18.
 omnes ac singula sunt iuri naturalis, quae
 Christianos etiam in Novo Test. obligant,
 ac prorsus dispensationi humanae in illis
 non est relictus locus. 294
- Expon.* ead.
- Antithesis.* 295
- Nostra sententia confirmatio.* 296
- Eidem suffragatur.*
1. Quod quidam agnoscunt, prohibitiones
 Levit. 18. esse iuri naturalis, ac in Novo
 Test. nos obligare; nec in illis locum ha-
 bere posse humanam dispensationem. 297
  2. Quadam hypothese Adversariorum. 299
  3. Frigida Adversariorum ad argumenta
 nostra responsiones. 302
  4. Quod res ipsa testetur, dispensationes
 Pontificiae in gradibus prohibitis nihil
 aliud esse, quam retia pecuniaria. 303
  5. Dispensationes Adversariorum. 304
- Argum. Adversar.* Conjugium in primo gradu
 tum in linea recta, tum transversa, Deum
 morte panis, & coniungit cum Sodomia,
 quae manifeste pugnat contra ius Naturae.
 At conjugium in secundo gradu consan-
 guinitatis in linea transversa, ut nepotum
 cum amita vel matertera, non morte, sed
 leviori poena punitur. 306
1. Si omnia illa praeccepta essent naturalia,
 semper, etiam ante legem datam, obli-
 gassent. 307
  2. Deuter. 25. v. 5. praecipit Deus, ut frater
 ducat fratris defuncti uxorem. E. pro-
 hibitio de non ducenda fratria non est
 iuri naturalis. 309
- Thesis IV.* Per susceptionem ex Baptismo non
 contrahitur spiritalis ejusmodi cognatio,
 quae matrimonium contrahendum impe-
 diat. 310
- Expon.* ead.
- Antithesis.*

Antithesis. 312
Nostra sententia confirmatio. 313
Eidem suffragatur.

1. Quod quidam agnoscunt, hoc matrimo-
 nii impedimentum esse nullum. 314

2. Quod pro astringendo hoc impedimento
 nec dicta Scriptura, nec Patrum anti-
 quorum suffragia, sed jejunas tantum
 rationes, vel potius solam Ecclesie
 auctoritatem afferunt. ead.

3. Quod susceptorum officium & Confir-
 mationis Sacramentum Ecclesie pri-
 mitiva, apostolica vicina, ignotum
 fuisse agnoscunt. ead.

4. Quod agnoscunt, hanc constitutionem
 non habere auctores Apostolos, sed Pon-
 tifices Romanos. 315

5. Quod Proceres Imperii in Comitii No-
 ribergensibus inter gravamina hoc im-
 pedimentum nuptiarum retulerunt. ead.

6. Diffensiones Adversariorum. 316

*Argumentum Advers. Cognatio spiritualis ex
 Baptismo & Confirmatione orta, impedi-
 mentum matrimonii id est, quia unus
 ab altero recipit esse spirituale, & ob id illi
 peculiarem debet reverentiam.* 317

CAP. V. De Celibatu. 318

*Thesis. Celibatus non eo sine eligendus & con-
 jugio preferendus, ut per illum satisfaciamus
 pro peccato & mereamur regnum
 celorum.* ead.

Antithesis. ead.

Nostra sententia confirmatio. ead.

Eidem suffragatur. 319

1. Quod quidam agnoscunt, celibatum co-
 ram Dei judicio non esse conjugio pre-
 ferentiorum. 320

2. Quod quidam agnoscunt, piuum conju-
 gium non esse perfectionis Christianae

(qualis in hac vita fidelibus obtingere
 potest) impedimentum. 321

3. Quod quidam agnoscunt, fiduciam re-
 missionis peccatorum & vite eterne
 non esse collocandam in celibatum. ead.

4. Quod quidam agnoscunt, celibes se non
 debere coram Deo praeferre conjuga-
 tis. 322

*Argum. Advers. Eunuchii, qui propter excel-
 lentiorum sanctitati studium a mulierum
 consortia se revocant, pollicetur Deus
 in Ecclesia egregium ac praeipuum locum,
 Esa. 56. v. 3. 4, & 5.* ead.

2. *Sicut 26. v. 20. Non est ponderatio digna
 animae continentis.* 323

3. *Matth. 19. v. 12. Sunt Eunuchi, qui se co-
 strant propter regnum celorum.* ead.

4. *1. Cor. 7. v. 34. Innupta cogitat, quae sunt
 Domini, ut sit sancta corpore & Spiri-
 tu.* ead.

5. *1. Cor. 7. v. ult. Beatior erit, si sic per-
 manserit.* 325

6. *Hieronymus & alii ex veteribus virgi-
 nitatem summam ornant laudibus.* ead.

Appendix hujus articuli, in qua continentur

*I. Querela. Conqueruntur enim Adversa-
 rii, falso sibi tribui,*

*1. Quod dispensent contra prohibitiones di-
 vinas Levit. 18. in primo gradu linea
 collateralis, id est, in conjugio fratrum
 & sororum.* 327

2. Quod conjugium vocent pollutionem. 328.

*3. Quod Romanus Pontifex velit conscien-
 tias Pontificii prohibitionibus non mi-
 nus teneri, quam divinis.* 329

4. Quod secundas nuptias improbent. ead.

*5. Quod defendant vagas libidines, ac ca-
 pitalibus poenis puniant conjugium.* 330

*II. Calamitas. & Generales. Tribuunt enim
 nobis:*

1. Quod

1. Quod cum Joviniano matrimonium exaquemus virginitati. 331
  2. Quod doceamus, homines conditos esse, ut sint fecundi. 332
  3. Quod cum Carpocrate & Gnostici negemus, Matrimonium esse Sacramentum. ead.
- II. Speciales.
1. Quod Lutherus sibi contradicat, dum, statuit, virginitatem quidem prestare conjugio, tamen mulierem conjugatam meliorem esse coram Deo, quam sit virgo. 333
  2. Quod doceat, mulieres non nisi ad matrimonium creatas fuisse. ead.
  3. Moysen precepisse omnibus Judaei matrimonium, ita ut nullo modo licuerit in V. Test. carere uxore. ead.
  4. Polygamiam in N. T. dicitam esse. ead.
  5. Matrimonium aequè sanctum esse apud fideles & infideles. 334
  6. Quod correxerit & suppleverit orationem Dominicam quasi mutilam, quia addiderit: Domine Deus, da uxorem & panem quotidianum. ead.
  7. Quod suadeat; si mulier impotentem habeat maritum, ut cum consensu viri alteri miscetur, vel si vir consentire nollet, contracto matrimonio cum alio fugiat in locum remotum. 335
  8. Quod permiserit marito, cui uxor denegat conjugale debitum, scortari cum ancilla. ead.
  9. Quod doceat, aequè concubitus esse necessarium, ac edere, bibere, dormire. 337
- III. Opiniones erroneae & absurdae. ead.
1. Non datum esse preceptum de conjugio. ead.
  2. Actum conjugalem hominē reddere totum carnalem & ineptū ad divina. ead.
  3. Qui non habet uxorem, cum loco uxoris concubinam debere habere. 338
  4. Non dari praesentiam Spiritus S. temporis, quo conjugales actus geruntur. ead.
  5. Jure divino & Natura non esse prohibitam pluralitatem uxorum; & multas in primitiva Ecclesia habuisse duas uxores. 339
  6. Virum, si mulier infirmitate fuerit correpta, posse aliam ducere. ead.
  7. Personas contrahentes esse materiam matrimonii & ministri; formam esse verba: accipio te &c. ead.
  8. Si Clericum amplectitur mulierem, Laicum interpretari debere, quod causā benedicendi hoc faciat. ead.
  9. Institueret filios in fide & religione Dei, esse finem extrinsecum matrimonio piarum in V. Test. intrinsecum vero matrimonio in N. T. ead.
  10. Solutionem matrimonii consummati quoad thorum & cohabitationem, manente vinculo conjugali, propriè dici divortium à Theologo. ead.
  11. Separandum esse matrimonium Judaei & Christiani. ead.
  12. Fideles, si sint in gratia & ob debitum finem actum conjugali utantur, mereri in ipso actu, sicut in alio bono opere. 340
  13. Judaei concessam fuisse repudium, non ut minus malum, sed ut aliquid per se coram Deo licitum. ead.
  14. Matrimonium conferre justificantem gratiam. ead.
  15. Nuptiis Clericos non debere interesse. 341
  16. Invitam debiti conjugalis redditionem esse medium satisfactionis perfectae. ead.
  17. Meretricem ducentes peccatorum veniam. ead.

PART. III. LIBRI II. SPECIALIS.

- nam mereri & opus caritatis non minimum exercere. cad. 343
17. Vinculum conjugale etiam in sepulchro integrum permanere. cad. 344
19. Secundas nuptias non esse admittendas. cad. 349

20. Ob Johannu Cafe Archiepiscopi Ber-
montani laudationem Sodomia Ec-
clesia nihil decedere honoris vel digni-
tati. cad.

ARTICULUS XX.

DE GRATIA PRIMI HOMINIS.

CAPUT I. De nomine divine Imagi- nis. 343

Thefis. Imaginis & similitudinis nomen unum
idemq; Gen. 1. v. 26. significatur. cad.

Ex hinc. cad.

Antithesis. cad.

Nostre sententia confirmatio. 344

Eidem suffragatur.

1. Quod quidam disertu verbi concedunt,
imaginem & similitudinem in hac que-
stione unum idemq; significare. cad.

2. Quod quidam Imaginem Dei etiam in
qualitatibus sive virtutibus statuunt. 345

3. Quod quidam concedunt, Imaginem di-
nam per lapsum esse amissam. 347

Argumentum Advers. Patres testantur, ima-
ginem ad Naturam, similitudinem ad
virtutes pertinere. 348

CAP. II. De iustitia originali in primo ho- mine. cad.

Thefis. Iustitia originalis in primo homine,
non fuit donum aliquod supernaturale,
sed interna & concreta totius hominis
perfectio. cad.

Ex hinc. cad.

Antithesis. 350

Nostre sententia confirmatio. 351

Eidem suffragatur.

1. Quod quidam vocant iustitiam origina-
lem primo homini naturalem. 352

2. Quadam hypothesi Adversarioru. 355
Argumenta Adversariorum.

1. Gen. 3. v. 19. Pulvis es & in pulverem re-
vertori. 358

2. Psal. 9. v. 6. Gloria & honore coronasti
eum. 358

3. Psal. 49. v. 21. Homo, cum in honore esset,
non intellexit. cad.

4. Sirac. 17. v. 1. Deus creavit hominem de
terra, & secundum se vestivit illum
virtute. cad.

5. Luc. 10. v. 30. Latrones hominem in Jeri-
cho proficiscentem primum spoliave-
runt, deinde plagas imposuerunt. cad.

CAP. III. De immortalitate primi homi- nis. 359

Thefis. Immortalitas primi hominis non fuit
donum supernaturale extrinsecum, sed na-
turali ejusmodi conditio & propria. cad.

Ex hinc. cad.

Antithesis. 360

Nostre sententia confirmatio. 361

Eidem suffragatur.

1. Quod quidam agnoscunt, iustitiam ori-
ginalem fuisse primo homini naturalem. cad.

2. Quod quidam agnoscunt, primum ho-
minem fuisse naturam immortalem. 362

3. Quadam hypothesi Adversarioru. cad.

4. Diffensiones Adversariorum. 363
 Argumentum Advers. Corpus hominis natu-
 ra ex contrariis Elementis utque humo-
 ribus constabat, proinde intrinsecam po-
 tentiam ad corruptionem habebat. ead.

C A P. IV. De Paradiso, primi hominis habi-
 ratulo. 364

Thesis. Paradisus terrenus non amplius super-
 est, sed aquis diluvii obrutus fuit ac deva-
 status. ead.

Expos. ead.

Antithesis. ead.

Nostra sententia confirmatio. ead.

Eidem suffragatur.

1. Quod quidam agnoscunt, Paradisum ter-
 renum aquis diluvii obrutum fuisse. ead.

2. Quod dubitanter rē suam suā afferunt. 371

3. Quod opinio de Henoch, in Paradisum
 terrenum adhuc supersuam transla-
 to, varias & iniquas peperit questio-
 nes. 372

4. Diffensiones Adversariorum. 373

Argumentum Adversariorum.

1. Patres affirmant, Paradisum adhuc ex-
 stare. 374

2. Sirac. 44. Enosh & Elias translati sunt
 in Paradisum, ex quo expulsus est Adā.
 E. Paradisus adhuc supersit. 376

3. Si aque diluvii omnes arbores eradicā-
 sent, ac Paradisum etiam devastāsent;
 ubi invenit columba ramum illū olea,
 quem ad Noabum attulit? Gen. 8. v. 11. 377

C A P. V. De amissione divina Imaginis. ead.

Thesis. Imago Dei in homine per lapsum pro-
 toplasterum est amissa. ead.

Expos. ead.

Antithesis. 378

Nostra sententia confirmatio. ead.

Eidem suffragantur.

1. Bernardus in str. de Gratia & libero
 arbitr. col. 1061. 379

2. Jus Canonicum. ead.

3. Scholastici. ead.

4. Recentiores Pontificii. 380

Argumenta Adversariorum.

1. Gen. 5. v. 1. Adam genuit filium ad imagi-
 nem suā. E. Imago Dei in ipso mansit. 382

2. Genes. 9. v. 6. prohibetur homini sanguis
 effundi, quia ad Imaginem suam Deus
 hominem fecit. Sirac. 2. v. 23. Fecit Deus
 hominem ad Imaginem propriae simili-
 tudinis. Jac. 3. v. 9. Lingua benedictum
 hominibus, qui ad similitudinem Dei fa-
 cti sunt. ead.

Appendix huius articuli, in qua continentur

I. Querela. Falso sibi tribui Pelagianismū,
 propterea quod naturalia in homine
 docent mansisse integra. 383

II. Calumnia.

1. Hereticos Origenem & nos esse, quod
 statuamus, Imaginem divinam per la-
 psum esse amissam. ead.

2. Nos statuere, iustitiam originalem dici
 naturalem eo sensu, quia fuerit pars
 Natura, aut fluxerit a principiis Natu-
 ra. 384

3. Nos nulla supernaturalia dona in primo
 homine agnoscere. ead.

4. Nos statuere, Naturam humanam, qua-
 lic nunc est, remotā culpā, malam esse,
 & naturalia Adā seclusā gratiā, sanio-
 ra, quam nostra, fuisse. ead.

5. Nos immortalitatem primo homini de-
 bitam, b.e. non gratuitam asserere. ead.

III. Opiniones absurde & erroneae. ead.

1. Iustitiam originalem simul cum pecca-
 to mortali esse potuisse. ead.

2. Hominem similiorem esse Deo, quam
 Angelum. ead.

3. Re-

3. Rebellionem carnis ad Spiritum ex conditione materiae originē trahere, san-
demq; in homine in partu naturalibus
condito futuram fuisse. 385

4. Homine in partu naturalibus conditum
morbum & languorē, imò concupiscen-
tiam malā & odia dignā habuisse. ead.

5. Iustitiam originalem non fuisse trans-
fusam in prolem, sed fuisse proli à Deo
infusam, sicut parentibus fuit à Deo
gratia collata. ead.

6. Corruptionem Naturā non ex alieno
doni naturalis taceat, neq; ex alieno
male qualitativè accessit, sed ex sola doni
supernaturalis amissione profluxit. ead.

7. Concupiscentiam seu rebellionem carnis
ad Spiritum, quæ in statu purorum natu-
ralium fuit, non esse propriè peccatū. ead.

8. Concupiscentiam hominis in partu natu-

ralibus condito, naturalē fuisse, quia scil.
ex materia conditione orta fuisset. 386

9. Deum formam quandam corporis nostri
induisse. ead.

10. Adamum cælorum & Elementorum
notitiam non habuisse. ead.

11. Peccatum Adami nihil de his, quæ na-
turalia sunt homini, perdidisse. ead.

12. Si non peccasset primus homo, fore ut
statim proles concepta ederetur in lu-
cem; in penam autem peccati tempus
illud per novem menses protrahū. ead.

13. Reformationem hominū in hoc mundo
fieri ad eam solū innocentiam, quæ
fuit in mente primi hominis, non ad
eam, quæ fuit in ipsius carne. 387

14. Plus gratiæ dari hominibus in statu le-
gū Evangelicæ, quàm eis in statu inno-
centiæ datum fuisset. ead.

ARTICULUS XXI.

DE AMISSIONE GRATIÆ ET STATU PECCATI.

CAPUT I. De Peccato veniali. 388

Thesis. Nullum est peccatum, quod sit
suā Naturā veniale. ead.

Ratio. ead.

Antithesis. ead.

Nostræ sententiæ confirmatio. 390

Eidem suffragatur.

1. Quod quidam agnoscunt, nullum pecca-
tum esse suā Naturā veniale. 391

2. Quod agnoscant, eum, qui in uno offen-
dit, propterea omnibus mandatis tene-
ri reum, quia est unus omnium man-
datorum auctor. 394

3. Quod agnoscant, et minimum vocari in
regno cælorum, idem esse, quod nullum
fore in regno cælorum. ead.

4. Quodā hypotheses Adversariorum. ead.

5. Diffensiones Adversariorum. 397

Argumenta Adversariorum.

1. Mat. 5. 22. Qui irascitur fratri suo &c. 400

2. Luc. 12. v. 58. Dico tibi, non exies inde, do-
nec etiā novissimū minutū reddas. 402

3. 1. Job. 5. v. 16. Qui fecit fratrem suum non
peccare ad mortem, pet. ut & dabitur ei
vita peccanti non ad mortem. Est pec-
catum ad mortem, non pro illud dico, ro-
get quē &c. ead.

CAP. II. De primo primorum parentum
peccato. 403

Thesis. Primorum parentum peccatum fuit
incredulitas. ead.

Ratio. ead.

Antithesis. 404

Nostræ sententiæ confirmatio. ead.

Eidem suffragantur.

1. Quodā hypotheses Adversariorum. ead.

2. Diffensiones Scholasticorum.	406	Antithesis.	413
CAP. III. De Anima humane origine. ead.		Nostra sententia confirmatio.	415
Theſis. Propagatio peccati originali offendit, animas humanas nō immediate à Deo creari, sed à parentibus in liberos propagari. ead.		Eidem suffragatur.	
Enjmes.	ead.	1. Quod quidam agnoscunt, Mariam esse in peccato originali conceptam. ead.	
Antithesis.	407	2. Quod quidam fatentur, dogma hoc non posse expressis Scriptura dictū probari.	421
Nostra sententia confirmatio.	ead.	3. Quod fatentur, Patres quæ plurimos nobiscum statuerē, B. Virginem in peccato originali fuisse conceptam.	422
Eidem suffragatur		4. Quod agnoscunt, solum & unicū Christum ex omnibus dominibus esse à peccato immunem.	423
1. Quod Thomas 1.2. q. 83. artic. 2. fatetur, animam esse primum subiectum peccati originali.	409	5. Quod agnoscunt, Christum etiam Beate Mariæ matri suæ Redemptorem & Salvatorem esse.	424
2. Quod Biel 2. sent. dist. 17. fatetur, rationes, quæ pro creatione animarū formantur, probabiles esse, non apodicticas. ead.		6. Quod agnoscunt, pios veteres Mariæ peccata actualia tribuere.	ead.
3. Quod quidam concedunt, nullum fortasse inveniri Scriptura locum, in quo perspicue doceatur, animas non propagari, sed creari.	ead.	7. Quod agnoscunt, Mariam fuisse baptizatam.	426
4. Quod Bellarm. lib. 4. de amiss. grat. cap. 11. §. Quarta sententia, fatetur, multos ex veteribus sententia de propagatione animarū fovere.	410	8. Quod agnoscunt, Mariam fuisse calamitatibus & morti obnoxiam.	ead.
5. Quod Bellarm. d.l. §. Porro & c. pro adstruenda immediata animarum creatione non producit Scriptura sacra oracula, sed testimonia quadam Patrum.	ead.	9. Diffensiones Adversariorum.	427
6. Quod non audent sententiam de radice inter hæreses referre.	411	Argumenta Adversariorum.	
7. Quod controversiam hanc dicunt esse rem quæstionū, non quæstionē fidei. ead.		1. Adamus est figura Christi. Iste ex terra nondum maledicta à Deo conditus. Ergo etiam secundum Adam ex Virgine, quæ omni maledictioni & peccati experta, à Spiritu S. formatus.	428
8. Quod in concilianda immediata animarum creatione cum peccati originali propagatione sententiæ invicem non conveniunt.	ead.	2. Heva fuit typus Mariæ. At Heva fuit sine peccato primum formata. Ergo etiam B. Virgo fuit sine originali peccato concepta.	ead.
CAP. IV. De Peccati originali subiecto.	412	3. Cant. 2. Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias. Cant. 4. Tot a pulchra es; Hortus conclusus, fons signatus. ead.	
Theſis. Beata Virgo Deipara non fuit sine peccato originali concepta.	ead.	4. Maria non est concepta in peccato originali, quia contrivit caput serpentis, Gen. 3. v. 15.	429
Enjmes.	ead.		5. Luc.

5. Luc. 1. v. 28. Ave gratia plena, benedicta in mulieribus. 430
6. Luc. 2. v. 49. Quia fecit mihi magna, qui potens est. 431
7. Tam honor, quàm ignominia matris re-
dondat in prolem. ead.
8. Revelationes Brigitta id ipsum probant. 432
9. Immacolata conceptio B. Mariae confir-
mata est miraculis. ead.
10. Augustinus de Natura & gratia: Ex-
cepta sancta Virgine, de qua propter
honorem Domini, nullam prosum, cum
de peccato agitur, haberi volo qua-
sitionem &c. ead.
11. Adducunt Concilium Basiliense. 433
12. Urgent festam Conceptionis. ead.
- CAP. V. De peccati originali Naturâ &
quidditate. 434
- Thesis I. Prava concupiscentia post Bap-
tismum in renatu adhuc reliqua, est verd
& propriè peccatum, etiam antequam
ad eam accedat consensus. ead.
- Ratio. ead.
- Antithesis. 435
- Nostre sententia confirmatio. 436
- Eidem suffragatur.
1. Quid quidam agnoscunt, Baptismi non
ita tollere peccatum, ut in baptizati
nulla ejus maneat reliquia. 437
2. Quid quidam agnoscunt, pravam con-
cupiscentiam in renatu adhuc reli-
quam, esse peccatum. ead.
3. Quod Patrum suffragium nobis largiri
coguntur. 441
4. Quedam hypothese Adversariorum. ead.
5. Dissensiones Adversariorum. 445
- Receptio Adversariorum. Ad argument. ex
Rom. 7. ductum. Concupiscentia in renatu
reliqua, vocatur mala. E. est peccatum.

- Excip. r. bonum conjungi cum lege, non
cum verbo facere. 446
- Argumenta Adversariorum. ●
1. Jac. 1. v. 15. Concupiscentia, cum conce-
rit, parit peccatum. 447
2. Rom. 17. v. 18. dicit Apostolus, concupi-
scentia malum non in se, sed in carne ef-
fe; constat autem, carnem non esse ca-
pacem peccati propriè dicti. 448
3. Reatus est omnino inseparabilis ab eo,
quod sua Natura dignum damnatione:
quia ergo nulla damnatio est in rena-
tu, Rom. 8. v. 1. ideo in eu esse nullum
peccatum. 450
4. Si concupiscentia est verè peccatum,
& adhuc in homine permanet; Chri-
stus nos non verè à peccatis redemit,
eritq; Diabolus Christo potentior. ead.
5. Patres negant, concupiscentiam in rena-
tu esse peccatum. 451
6. Concupiscentia est effectus peccati ori-
ginalis ejusdemq; pena. E. non est ipsum
peccatum originis. ● ead.
7. Non est in potestate nostra, non habere
primos illos concupiscentia motus. ead.
- Thesis II. Peccatum originis non est nuda
privatio, sed etiam vitiosa qualitas. ead.
- Ratio. ead.
- Antithesis. 452
- Nostre sententia confirmatio. ead.
- Eidem suffragatur.
1. Quidam ex Scholasticis. ead.
2. Johannes Gerson Cancellarius Parisien-
sis, qui agnoscit, vitium originale esse
impotentiam ad bonum, & potentiam
ad malum. 453
3. Quidam recentiores scriptores Pontifi-
cii. ead.
4. Quotquot agnoscunt, peccatum originis
non tantum definiendum per carentiam

justitiæ originalis, sed etiam per pravam concupiscentiam. ead.

5. Quod Bellar. lib. 5. de amiss. grat. c. 35. quorundam Pontificiorum suffragium in hac questione nobis largitur. 454

6. Quod Bellarminus ipse tales hypotheses amplectitur, ex quibus nostra sententia confirmari potest. ead.

7. Quod Bellarm. suam opinionem non probat dicto aliquo Scriptura sed solum tum Augustini impertinenter citati, tum humane rationis autoritate. 455

CAP. V I. De pœna originalis peccati. ead.

Thesis. Pœna originalis peccati non remissa, juxta strictum justitiæ divinae rigorem, est damnatio aeterna. ead.

Exhens. ead.

Antithesis. 457

Nostra sententia suffragatur.

1. Quod quidam agnoscunt, pœnâ originalis peccati esse aeternâ damnationē. ead.

2. Quod statuunt, infantes non baptizatos in die judicii ad sinistram Christi collocandos. 458

3. Quod statuunt, infantes non baptizatos esse damnandos, nec tantum pœnâ damni, sed etiam pœnâ quâdam sensus plecendos esse. 460

4. Quod statuunt, infantes non baptizatos propter solum peccatum originale non remissum, extra regnum caelorum fore constitutos. 462

5. Quod statuunt, quosdā ex Patrib. pœnam etiā sensus, adeoq. damnationē propriā infantibus non baptizatis tribuere. ead.

Argumenta Adversariorum.

1. Si pueri paterentur pœnâ sensus, omnes resurgerent vel in vitā aeternā, vel in opprobrium aeternum. At non omnes resurgent vel in vitā aeternā, vel opprobrium aeternum.

num, Daniel. 12. Multi de his, qui dormiunt. Multos dixit, non omnes. 463

2. Pueri non sunt tam illis commutandi, qui potuerunt & noluerunt caritati operari, & ob id in ignem aeternum mittuntur; neq. cum illis, qui potuerunt & noluerunt illa opera prestare, & propterea in vitam aeternam introducantur. E. dabitur locus medius pro pueris inter illa duo extrema gloriae & inferni. 464

3. Peccatū virginis non tollit in homine ordinem naturalem, conversionem videl. ad Deum per donum gratiae supernaturale. Igitur aequū est, ut pœna peccati sit privatio boni supernaturalis, qualis est carentia visionis Dei, non autē inflictio pœnae sensibilis, quae Naturā ipsā laedit. ead.

4. Si Deus pœnam propter peccatum originale infligeret, ipse esset immitis & truculentus; cum aliquem pro eo, quod vitari non potuit, cruciet. ead.

Appendix hujus articuli, in qua continentur:

I. Querela. Conqueruntur Adversarii, injuriā sibi tribui.

1. Quod conceptionē immaculatā Virginis, tanquam articulū fidei, defendant. 465

2. Quod Scholastici doceant, humanā Naturam integrā habere vires, & homines sine Spiritu S. posse diligere Deum & precepta Dei facere. 468

3. Quod originale peccatū extenuent. 469

II. Calumniae.

I. Generalis. Tribuunt nobis

1. Quod Joviniano & Pelagio consensum praebeamus statuendo, omnia peccata esse suā Naturā mortalia. 471

2. Quod negemus peccatum originis, cum non agnoscamus, justitiā originalem fuisse donum Naturae superadditū. 472

3. Quod

3. Quod cum Manichei statuerent, peccatum esse originis, non quodlibet. ead.
4. Quod peccatum originale cum actuali conjunctione, proprium sit iuda A.C. 473.
5. Quod peccatum originis esse, quod homines sunt sine merito & fiducia Dei. 473.
6. Quod cum Facio baptista statueret, concupiscentiam in venia esse peccatum. ead.
7. Quod cum Melancthon doctrinam statueret, peccatum originale in venia manere peccatum. ead.
8. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. ead.
9. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
10. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
11. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
12. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
13. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
14. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
15. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
16. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
17. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
18. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
19. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
20. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
21. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
22. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
23. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
24. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
25. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
26. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
27. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
28. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
29. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
30. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
31. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
32. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
33. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
34. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
35. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
36. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
37. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
38. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
39. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
40. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
41. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
42. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
43. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
44. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
45. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
46. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
47. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
48. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
49. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
50. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
51. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
52. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
53. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
54. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
55. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
56. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
57. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
58. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
59. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
60. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
61. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
62. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
63. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
64. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
65. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
66. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
67. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
68. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
69. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
70. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
71. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
72. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
73. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
74. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
75. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
76. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
77. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
78. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
79. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
80. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
81. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
82. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
83. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
84. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
85. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
86. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
87. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
88. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
89. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
90. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
91. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
92. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
93. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
94. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
95. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
96. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
97. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
98. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
99. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.
100. Quod cum Lutherus doctrinam parvam statueret, peccatum originale in venia abesse. 474.

- esse ipsam homini substantiam. ead.
6. Chemnitium cum Manichei statuere, embryonem nondum animatum habere veram & propriam peccati rationem. 473.
7. Chemnitium statuere, non solum concupiscentiam, sed ipsam etiam molem carnalem, quamvis nondum formatum organum, esse vere propriam peccatum. ead.
- III. Opiniones absurda & erronea. ead.
1. Motiones carnis in perfecto, quibus mens non consentit, non posse vel tantilla viliores reddere operationes Spiritum, sed magis eas meritorias facere propter continuam lacrimam. ead.
2. Voluntarium esse, ad propriam peccati rationem pertinere. 473.
3. Precepta de se minima non esse propria & in rigore precepta. ead.
4. Johannem Baptistam sine originali labi natum esse, omnique novo & labi peccati carnisse. ead.
5. Peccati causam Deum esse per-assidens remotam. ead.
6. Peccatum originis non habere veram peccati rationem, sed esse tantum reatum. 480.
7. Regulam optimam, an peccata sint mortalia vel venialia, esse iudicium proborum & sapientum virorum. ead.
8. Aquam, oleum, panem, cerum, cineribus, ramis aliisque rebus benedictione consecrationis vel nos uti ad deletionem peccatorum venialium, ad fugandos Demones, & ad alios effectus supernaturales. ead.
9. Consensum concupiscentiae, non ipsam concupiscentiam (in verbis: Non concupisces) prohiberi. 481.
10. Ferè omnes calamitates humani generis potuisse esse naturales, si nimirum Deus hominem sine originali iustitia in partem naturalium condere voluisset. ead.

DE GRATIA ET LIBERO ARBITRIO

- CAP. I. De Natura gratie justificati. 482**
- Thesis.** Gratia gratum faciens seu justificans, non est qualitas per modum habitus in homine permanens, sed gratuitum Dei favor. ead.
- Expon.** ead.
- Antithesis.** ead.
- Nostra sententia confirmatio.** 483
- Eidem suffragantur.**
1. Quidam ex Scholasticis. 484
  2. Quidam ex recentioribus scriptoribus. 485
  3. Quodam hypothesis Adversariorum. ead.
  4. Diffensiones Adversariorum. 487
- Argum. Advers.** Rom. 3. v. 24. Justificati gratia per ipsam gratiam, per redemptionem, quae est in Christo & c. 489
2. Rom. 5. v. 8. gratia justificans dicitur diffusa in cordibus nostris per Spiritum S. quod accipiendum de caritate, quam nos Deum diligimus. ead.
  3. Lux faciens opus lucidum, inheret, neque patitur secum tenebras. Gratia est lux, 2. Cor. 6. Eph. 5. 1. Job. 2. E. homini justificato inheret. 491
  4. Non potest Deus remittere peccatum originis aut actionis sine infusione doni, sola acceptatione intrinseca ad justitiam, aut sola condonatione, vel non imputatione. ead.
  5. Attributa gratia justificanti testantur, non esse solum favorem, sed donum in anima inherens. Roman. 5. accipientes abundantiam gratiae & donationum. Job. 1. Gratia & veritas per Jesum Christum facta est. Eph. 4. unicuique nostrum data est gratia secundum mensuram donationum Christi. 493
- CAP. II. De Electione & reprobatione. 494**
- Thesis I. Praedestinatio est actus divinae voluntatis.** ead.
- Expon.** ead.
- Antithesis.** ead.
- Nostra sententia confirmatio.** ead.
- Eidem suffragatur.**
1. Quod quidam agnoscunt, praedestinationem vel formaliter, vel praecipue esse actum voluntatis. ead.
  2. Quod agnoscunt, praedestinationem esse factam juxta Dei propositum & beneplacitum erga quosdam. 495
  3. Quod agnoscunt, praedestinationem esse speciem divinae providentiae. 496
  4. Quod rem in medio relinquunt. ead.
- Argum. Advers.** Scriptura praedestinationem indicat per actum intellectum; Roman. 8. v. 29. cap. 11. v. 2. Act. 2. v. 23. Eph. 1. v. 11. ead.
- Thesis II. Electio ad salutem non est facta ex praevisis hominum meritis, sed ex sola Dei gratia.** ead.
- Expon.** 497
- Antithesis.** ead.
- Nostra sententia confirmatio.** 499
- Eidem suffragantur.**
1. Quodam assertiones & hypotheses Scholasticorum. 500
  2. Diffensiones Adversariorum. 506
- Argumenta Adversariorum.**
1. Rom. 8. v. 29. Quos praescivit, etiam praedestinavit conformes fieri imaginis Filii sui. ead.
  2. Matt. 25. v. 14. & 15. Sicut homo perit perit proficiens, vocavit servos suos & tradidit illi bona sua. Et uni dedit quingenta; alii autem duo; alii vero unum: unicuique secundum propriam virtutem. 507
  3. 1. Tim. 1. v. 13. Misericordiam consequens sum. 507

CAP. III. De operibus non reatorum. 523

Thesis. Sine gratia & fide nulla bona opera fieri possunt, ac proinde omni vita infidelium est peccatum, nec datur aliquod meritum de congruo. ead.

Exempl. ead.

Antithesis. 524

Meistra sententia confirmatio. 525

Eidem suffragatur.

1. Quid quidam agnoscunt, abq. fide in Christum non posse fieri ab infidelib. & non reuati opera vere bona & Deo grata. ead.

2. Quid suffragium Augustini & aliorum Patrum nobis in hac questione largiuntur. 531

3. Quada hypothesis Adversariorum. 533

Except. Adv. ad arg. ex Matth. 7. & Luc. 6. Arbor mala non potest fructum bonos facere.

Omnis homo post lapsum ante conversionem est arbor mala. E. sed Naturā viribus arbitrii solū nō potest fructum bonos facere. **Ex-**

cip. Non esse idē testimonium Matth. 7. & Luc. 6. nec eundem sensum; It. Matth. 7.

per arbores bonas & malas non intelligi volūntates hominum bonas vel malas; sed

dominum doctrinam verā vel falsā. 534

Argum. Adv. r. Matth. 5. v. 46. Si saluti veritus fratres vestros tantum, quid amplius faci-

erit, nonne & Ethnicis hoc faciunt? estote ergo vos perfecti. ead.

2. Luc. 19. v. 26. **Omni habenti dabitur & abundabit.** 535

3. Act. 10. v. 4. **Corneliū adhuc gentiliū pre-**

stitit opera quadam Deo grata. ead.

4. **Nulla peccata Deum remuneratur. At quada opera infidelium remuneratur.** E. quada opera infidelium non sunt peccata. Min. prob.

ex Ex. 1. v. 21. Ezec. 29. v. 26. Dan. 4. v. 24. 536

CAP. IV. De viribus liberi arbitrii. ead.

Thesis. Homo post lapsum in spiritualibus non habet liberum arbitrium. ead.

Exempl. ead.

... pro-
... pra-
... ead.
... ad vitam
... ead.
... 10.
... 503
... nō
... & ligata &
... quada
... ead.
... bona opera
... E.
... 509
... ead.
... ead.
... ead.
... 510
... &
... 511
... potest
... 514
... ead.
... 515
... ead.
... ead.
... 516
... 517
... 518
... 521
... 522
... ead.

- Antithesis.* 539
- Nostre sententia confirmatio.* 542
- Idem suffragatur.*
1. Quod quidam agnoscunt, hominem post lapsum non habere liberum arbitrium in spiritualibus. 543
  2. Quod agnoscunt, peccatum esse homini post lapsum naturale, & homines esse naturaliter peccatores. 554
  3. Quod agnoscunt, intellectum hominum per peccatum esse vitiatum & corruptum. 555
  4. Quod agnoscunt, voluntatem per peccatum esse vitiatam & depravatam. 556
  5. Quod agnoscunt, hominem in conversione se habere passivum. ead.
  6. Quod agnoscunt, totum conversionis opus divine gratia tribuendum esse. 557
  7. Quod concedunt, hominem se non posse disponere ad fidem & conversionem. ead.
  8. Quod quidam Adversariorum articulum 18. A.C. suo suffragio confirmant. 558
  9. Quaedam hypothese Adversariorum. 559
  10. Diffusiones Adversariorum. 564
- Argumenta Adversariorum.*
1. Si homo non haberet liberum arbitrium, frustra darentur precepta. 567
  2. In multis Scriptura dictis promittitur aliquid nobis sub conditione, si voluerimus. Es. 1. v. 19. Amos 5. v. 14. Mat. 19. v. 17. Si autem illa conditio non esset in potestate nostra, manifesta esset irritio. 568
  3. Si per homines fiat, quod minus bene agant & peccata vitent, adhuc habent liberum arbitrium. Prius est ex Num. 14. v. 43. Deut. 30. v. 11. Es. 5. v. 4. Jer. 7. v. 28. c. 32. v. 23. Matth. 23. v. 27. Act. 7. v. 52. ead.
  4. Quaedam dicta testantur, Deum interdum, reducto gratia sua subsidio, explorare homines, & expectare, quorsum convertant sua studia, Deut. 8. v. 2. c. 32. v. 3. Os. 5. v. 15.

5. Gen. 5. v. 6. Quare iugatus es, & cur considit vultus tuus? v. 7. sub te eris appetitus tuus, & tu dominaberis illi. ead.
6. Psalm. 119. v. 109. Anima mea in manibus meorum semper. ead.
7. Sirac. 15. v. 14. Deum reliquit hominem in manu consilii sui &c. 571
8. Sirac. 31. v. 11. Qui potuit transgredi & non est transgressus, & facere malitiam & non fecit? 573
9. Luc. 2. v. 14. Pax hominibus bona voluntati. E. homo habet liberum arbitrium. ead.
10. Luc. 10. v. 30. Viator a latronibus sauciatus semivivus relinquitur. 574
11. Job. 1. v. 12. Dedit illi potestatem filios Dei fieri. 575
12. 1. Cor. 3. v. 9. Dei sumus cooperatores. E. in actum conversionis Deo cooperatur. 576
13. 1. Corinth. 15. v. 10. Plus omnibus laboravi non ego, sed gratia Dei mecum. E. liberum arbitrium gratiae cooperatur. 577
14. Apoc. 3. v. 20. Ecce sto ad ostium & pulso. Si qui audierit vocem meam & aperuerit januam, intrabo ad illum. E. in homini potestate est pulsanti Deo cor- dis januam aperire. ead.
15. Impossibilitas bene operandi non consistit cum libero arbitrio, sed hac duo se mutuo excludunt. 578
16. Si non datur liberum arbitrium, frustra erunt admonitiones, correptiones, exhortationes. 581
17. Patres sapientius confirmant vires liberi arbitrii. 582

Appendix huius articuli, in qua continentur,
 I. Querele. Conqueruntur Adversarii, mala fide sibi tribui:

1. Pelagianum errorem ob id, quod negent, voluntatem nostram nihil omnino boni spiritualis & salutaris efficere posse sine

- hinc auxilio gratiae Dei.* 584
2. Quod cum Pelagianis doceant, gratiam dari juxta nostram merita. 585
- II. Calumniæ. 1. Generales. Tribuant nobis:
1. Homini denegando liberum arbitrium ipsam in heluarum sortem nos traduce-
re. 586
2. Quod cum Simone Mago & Manichæi liberum arbitrium negemus. ead.
- III. Speciales.
1. Quod Lathernus neget, Deum esse liberi arbitrii. 587
2. Quod doceat, omnia necessitate absolu-
tâ fieri. ead.
3. Quod absurdâ temeritate nomen liberi arbitrii in nomen servi mutaverit. ead.
- III. Opiniones absurde & erroneæ. 588
1. Reprobationem prædestinationis speciem esse. ead.
2. Duplicem esse electionem, unam ad finem seu gloriam, alteram ad media seu gra-
tiam. ead.
3. Angelos sanctos grati prædestinatos ad vitam; Angelos verò malos partim ex sola Dei voluntate, partim ob pravi-
fata peccata. ead.
4. Omnes homines ad vitam æternam eli-
gi & destinari. ead.
5. Homines ex absoluto Dei decreto repro-
bati. ead.
6. Deum nonnulli auxilium gratuitum
subtrahere. ead.
7. Lucem divinæ sapientiæ apparere et-
iam in tenebris, hoc est, animantibus
rationi expertibus. 589
8. Præter generalem Dei influxum in omnes
actiones naturales, dari quoque Dei phy-
sicam determinationem, & causarum
secundarum in voluntariis etiam mo-
tibus à prima dependentiam. ead.
9. Quibusdam dari quidem sufficientem gra-
tiam ad salutem consequendam, non tã-
men ita efficacem, ut eâ indeclinabi-
liter ad salutem perveniant. ead.
10. Hominem justum posse mereri alteri
dona gratiæ; proinde etiam posse me-
reri alteri prædestinationem totam,
etiam quoad ipsam electionem ad glo-
riam. 590
11. Fidem & alias dispositiones ad justifica-
tionem non ex meritum Christi, sed ex
sola Dei voluntate nobis concedi. ead.

ARTICULUS XXIII. DE JUSTIFICATIONE.

- CAP. I. De fidei justificanti Naturâ. 591
- Thesis I. Fides justificans non solum est
assensus, sed etiam notitia. ead.
- Enthos. ead.
- Antithesis. 592
- Nostra sententiæ confirmatio. ead.
- Fidem suffragatur.
1. Quod quidam fidem definiunt per noti-
tiam & scientiam. 594
2. Quadam Bellarmini hypothèses. 596
- Argum. Advers. 1. Esa. 7. v. 9. Nisi credideritis,
non intelligetis. E. fides non est intelligen-
tia, sed gradus ad intelligentiam. 597
2. 1. Cor. 13. v. 2. Si habuero omnem scientiam,
& noverim omnia mysteria & omnem fi-
dem. E. Apostolus distinguit notitiam
mysteriorum à fide, tanquam duo di-
versa dona. 598
3. 2. Cor. 10. v. 5. dicit Apostolus, se per Evan-
gelii prædicationem in captivitate redige-
re omnem intellectum sub obsequium Chri-
sti. At certe non est necesse captivare in-
tellectum,

tellectum, ubi est notitia veritatis. ead.

4. Assensus duplex est: alter sequitur rationem sive evidentiam rei; alter autoritate proponenti. Prior dicitur proprie loquenda notitia, posterior fides. 599

Thesis I I. Fides non solum est notitia & assensus, sed etiam fiducia. ead.

Expositio. ead.

Antithesis. ead.

Nostre sententia confirmatio. 600

Eidem suffragatur.

1. Quod quidam fidem definiunt per fiduciam. 602

2. Quod talia tribuunt fidei, quae non competunt nude notitiae & assensui, sed includunt fiduciam sive fiducialem Christi apprehensionem. 605

3. Quod quidam agnoscunt, hominem per fidem posse ac debere esse certum de remissione peccatorum, gratia Dei & reconciliatione: illi enim omnes coguntur agnoscere, fidem esse fiduciam. 608

Argumentum Adversariorum.

1. Una & eadem virtus non potest esse in duobus potentiis genere distinctis; cum impossibile sit, unam eandemque numero qualitatem diversis inesse subjectum. At fides est in intellectu. Ergo non in voluntate. ead.

2. Hebr. 11. v. 1. Fides est sperandarum substantiarum rerum, argumentum non apparentium. 611

CAP. II. De objecto fidei justificantis. 612

Thesis. Fidei justificantis, quatenus est fiducia, proprium & adequatum objectum est specialis Dei misericordia, sive, quod idem est, promissio de gratuita peccatorum remissione propter Christum. ead.

Expositio. ead.

Antithesis. ead.

Nostre sententia confirmatio.

613

Eidem suffragatur.

1. Quod quidam fidei justificantis, quae talis crederetur a describunt, ut in solius Christi meritum ac promissionem Evangelicam de peccatorum remissione propter Christum eandem unice ferri doceant. ead.

2. Quod quidam agnoscunt, credentes posse sibi generales promissiones per fidem applicare. 616

3. Quod quidam agnoscunt, fidem esse fiduciam. ead.

4. Quaedam hypoteses Adversariorum. ead.
Argumenta Adversariorum.

1. Fides justificans, quam Christus miraculis confirmavit, erat omnipotentiae, non specialis misericordiae. Fides caecorum Matt. 9. v. 28. & 29. Petri Matt. 16. Centurionum Luc. 7. Nathanael Job. 1. Apostolorum cap. 6. Martha c. 12. ut & c. 24. cap. 20. Thome. Act. 2. 4. 13. 17. nullum sit verbum de speciali misericordia, nec c. 4. Rom. cum laudatur fides Abrabae. 618

2. Luc. 18. Phariseus fidem habuit specialis benevolentiae. & tamen repulsam passus est: Publicanus caruit fiducia illa & justificatus est. 619

3. Fides miraculorum est una & eadem cum fide justificante, Matth. 16. v. 15. At fides miraculorum non respicit specialem misericordiam remissionis peccatorum, sed omnipotentiam & divinitatem Filii Dei. E. nec fides justificans. 620

4. Fides in nihil aliud collimare debet, nisi in verbum Dei. At in verbo Dei nusquam reperitur annunciata salus, vel remissio peccatorum mihi aut illi in particulari, exceptis quibusdam paucis. ead.

5. Fides illa specialis misericordiae tollit e medio orationem, Sacramenta, bona

- opera, & quicquid aliud ad salutem nostram Deus inspicit. ead.
6. In Symbolo Apostolico de speciali misericordia ne verbum quid continetur. 621
7. Assumptio illa, Ego credo in Christum, non extat in Dei verbo, sed in opinione mea. Opinio autē illa mea non solum non est verbum Dei, sed etiam fallax esse potest, ut testatur exemplū hereticorum. ead.
- CAP. III. De fidei justificationis effectu. 622
- Thesis I. Fides sola justificat. ead.
- Enjmes. ead.
- Antithesis. 623
- Negative sententia confirmatio. 625
- Eidem suffragatur.
1. Quod quidam disertū verbum concedunt, solum fidem justificare, vel, quod idē est, fidem sine operibus justificare. 626
2. Quod agnoscunt, bona opera non esse absolute & simpliciter ad salutem necessaria. 641
3. Quod Patrum suffragia nobis largiuntur. ead.
4. Quod Grati etiam recentiores nobiscum consentiunt. 643
5. Quod tales concedunt hypotheses, ex quibus firmiter colligi potest, nos solā fide, Christi meritis apprehendente, coram Deo justificari. ead.
6. Diffusiones Adversariorum. 648
- Exceptiones Adversariorum.
1. Ad locum Apostolicum; justificamur fide sine operibus legi Rom. 3. v. 28. Excip. 1. Apostolum excludere solum legi Cereimonialia opera. 655
2. Paulum loqui de operibus ante fidem sine gratia Dei factis, quae ex vi legi eliciuntur. ead.
2. Ad argum. Quod in plurimā Scriptura locū nihil nominetur prater fidem, cum

- ad Deo in homines conferuntur tum alia beneficia, tum precipue justificatio & salus. Excip. 1. In quibusdam non agi de salute spiritali justificationis, sed de salute corporali Matth. 9. Luc. 8. 658
2. In quibusdam agi de fide aliena. ead.
3. Intelligi fidem vivam, quae non est sine operibus. 659
4. Fidem solum nominari, sed non excludi alias virtutes. ead.
3. Ad argum. ex dicto Prophetico: Justus suā fide vivit, Excip. 1. Illa verba, non significare ad literam, justum hominem fieri aut reputari ex fide; sed justum ex fide, quam habet, constanter promissiones divinas expectare. ead.
2. Prophetam loqui non de vita justitia, sed de vita spei. 660
3. Fide vivere, idem esse ac ad fidei normam vivere. 661
4. Ad argum. ex Galat. 2. v. 16. Justificatur homo non nisi per fidem, Excip. per τὸ non nisi, causam necessariam quidem, minime vero totalem significari. ead.
- Arg. Advers. 1. Jacob. 2. v. 24. Videtū, hominem justificari ex operibus & non ex fide tantum. E. sola fides non justificat. 662
2. Joh. 16. v. 27. Pater amat vos, quia vos me dilexistis. E. amor Christi est dispositio ad justificationem & causa amoris divini. 664
3. Rom. 2. v. 13. Factores legi justificabuntur. E. obediētia legi est nostra coram Deo justitia. 665
4. Fides justificat ut dispositio. E. non sola justificat. Antec. prob. ex Job. 1. v. 12. ead.
5. Eccl. 1. v. 28. Qui sine timore est, non poterit justificari. Ergo non sola fides, sed etiam timor prae parat ad justificationem. 666

6. Eccl. 2. Qui timet Dominum, diligite illū, & illuminabuntur corda vestra. ead.
- Thesis II.** Non est corruptio textus, quando in versione Germanica Rom. 3. v. 24. à Lutherō inserta fuit exclusiva sola. 667
- Exposit.** ead.
- Antithesis.** ead.
- Nostra sententiae confirmatio.** ead.
- Eidem suffragatur.**
1. Quod in versione Latina, quā Concilium Trid. pronunciavit autenticam, plurimum in locis exclusiva additur, quae tamen in fontibus non extat. 668
  2. Quod in versione Chaldaica (quam Pontificii non repudiant, sed magnificiunt) exclusiva alicubi additur, cum tamen non habeatur in textu Ebraeo. 669
  3. Quod in versione Bibliorum Italica exclusiva additur in loco parallelo Gal. 2. v. 16. ead.
  4. Quod in versionibus quibusdam Germanicis ante Lutherū editis exclusiva habetur. 670
  5. Quod Eccius & Dietsenbergerus in versione sua Germanica Ingholstadtii impressa per Alexandrū & Samuelem Weissenhorn Ann. 1550. loca illa, quae habent particulas *in*, *per*, *ex*, nisi, expresse per vocem allein. ead.
  6. Quod quidā agnoscunt in illis dictis, quae fidei justificationem tribuunt, subintelligendam esse particulam exclusivam. 671
  7. Quod Augustinus Hunnau in prodigium. Dialect. fol. 31. agnoscit: quod exclusiva tantum, aut sola, aequivaleat locutioni de aliquo aliquid affirmanti, & de alio idem neganti. ead.
  8. Titelmanus in sua paraphrasi voculam *in* per Galat. 2. v. 16. expresse per haec verba: sed tantum! fatetur ergo illud *in* per adversative positum, aequipollere exclusivae. ead.
8. Canis agnoscit, particulam, quae ad servandam vel congruitatem, vel intelligentiam in sacrarum literarum interpretatione additur, non censeri à sacris literis alienam. 672
9. Idem Canis approbat, quod in translatione Scripturae LXX. Interpretes magis paraphrasin, quam interpretationem edere voluerint. ead.
- Thesis III.** Quamvis sola fides iustificet, tamen non est sola, siue à bonis operibus separata. 672
- Exposit.** ead.
- Antithesis.** ead.
- Nostra sententiae confirmatio.** 673
- Eidem suffragatur.**
1. Quod quidam fidem cum bonis operibus indivulso nexu conjungunt. 674
  2. Quedam hypothesis Adversariorum. 675
- Argumenta Adversariorum.**
1. Joban. 12. vers. 42. Evangelista testatur, in Principibus fuisse fidem absque caritate. 679
  2. Joban. 15. v. 2. Omnem palmitem in me non ferentem fructum tollit eum. Ergo potest esse aliquis per fidem palmes in Christo vite, ut tamen non ferat fructum operum bonorum. 680
  3. 1. Cor. 13. v. 2. Si habnero omnem fidem, ita ut montes transferam, caritatem autem non habeam, nihil sum. Ergo fides haberi potest sine caritate. ead.
  4. Jacob. 2. vers. 14. docet Apostolus, fidem sine operibus non iustificare, & tamen sine operibus inveniri posse. 681

CAPUT IV. De causa formali justificationis.

Thesi. Causa formalis nostra coram Deo justificationis consistit non in inherente justitia, sed in imputatione justitiae Christi & peccatorum remissione. ead.

Enunciatio. ead.
Antithesi. 683
Nostre sententiae confirmatio. 685
Eidem suffragatur.

1. Quod quidam agnoscunt, justificationem Christi per fidem nobis imputari. 687
2. Quod tunc concedant hypothese, ex quibus inferri potest, justificationem nostram in imputatione justitiae Christi consistere. 697
3. Quod agnoscunt, justificationem nostram in remissione, hoc est, non imputatione ac refectione peccatorum nostrorum coram Dei judicio consistere. 705

4. Quod quidam agnoscunt, verbum justificationis esse forense. 709
5. Diffinitiones Adversariorum. 710

Exceptio Adversariorum; ad argumentum ex Rom. 10. v. 3. Exclipiunt vocari justitiam propriam, quam prestat homo ex naturalibus libris arbitrii viribus, non autem, quam a Deo donatam sibi inherenter habet. 716

Argumenta Adversariorum.
1. Roman. 5. v. 18. Sicut inherenter ex Adam sumus injusti; ita per Christum quoque inherenter sumus just: quod patet tum ex his verbis; just: constituentur multi; tum ex oppositione Christi & Adami. 717

2. Roman. 4. v. 25. Apostolus nomen justificationis potius attribuit renovationi, quam peccatorum remissioni; ac sic

docet: justificationem non modo non constare sola remissione peccatorum, sed neque precipue ea constare. 720
3. Roman. 4. v. 11. Abraham signum accepit Circumcisionis signaculum justitiae fidei, quae est in praepitio. 720
4. Rom. 6. v. 7. Qui mortuus est, justificationis est a peccato. ead.
5. Roman. 8. v. 10. Spiritus dicitur vivere propter justificationem, sive ex Gratia ad verbum: Spiritus vita propter justitiam. At iustificatio seu justitia, quae facit vivere & per hoc operari, non potest esse sola remissio peccati, sed aliquid internum & inherens. 722

6. Roman. 8. v. 29. Quos praescivit, etiam praedestinavit conformes fieri imaginis filii sui &c. 1. Cor. 15. v. 50. Sicut portavimus imaginem terreni, portemus & imaginem caelesti. 722
7. 1. Cor. 6. v. 11. Et hac quidem fuisti, sed abluti es, sed sanctificati es, sed iustificati es in nomine Domini nostri Jesu Christi & in Spiritu Dei nostri. 723
8. Galat. 4. v. 6. Quoniam es filii, misit Deus Spiritum filii sui in corda vestra. 724

9. Justificatio proprie mutationem significat ad justitiam. Justificare est justum facere seu justitiam dare. ead.
10. Qualibet res denominatur ab eo, quod ipsi inhaerent. E. iustificati denominantur a justitia inherente. 725

CAPUT V. De certitudine justificationis & gratia. 726

Thesi. Homo penitens ac verè in Christum credens potest ac debet esse certus, sibi propter CHRISTUM remissa esse peccata.

- cata, ac se esse apud DEUM in gratia. ead. 756
- Edios.* ead. Argumenta Adversariorum.
- Antithesis. 727
- Nostra sententia confirmatio. 729
- Eidem suffragatur.
1. Quod quidam agnoscunt, pios de gratia Dei & peccatorum remissione posse ac debere esse certos. 731
  2. Quod quidam docent, posse hominem fidelem de electione & salute sua esse certum. 743
  3. Quod quidam agnoscunt, fidem esse fiduciam. ead.
  4. Quod quidam agnoscunt, fidei iustificantis, quatenus est fiducia, obiectum proprium & adequatum esse specialem Dei misericordiam, sive, quod idem est, promissionem de gratuita peccatorum remissione propter Christum. ead.
  5. Quod quidam agnoscunt, solam fidem iustificare. ead.
  6. Quod quidam agnoscunt, causam formalem nostrae coram Deo justificationis consistere non in inbarente iustitia, sed in imputatione iustitiae Christi & peccatorum remissione. 744
  7. Quaedam hypotheses Adversariorum. ead.
  8. Diffensiones Adversariorum. 752
- Exceptiones Adversariorum.
1. Ad argum. de certitudine divinarum promissionum excip. fidei quidem certae esse DEI promissiones, sed fidei ipsius praesentiam homini incertam esse. 754
  2. Ad argument. ex verbo *πιστος* Roman. 8. v. 38. excip. verbum *πιστος* non significare certitudinem, sed quamcunque moralem & conjecturalem cer-
- titudinem, quod probant ex Roman. 15. v. 14. 2. Tim. 1. v. 5. 756
1. Proverb. 20. v. 9. Quis potest dicere, mundum est cor meum, purus sum à peccato? Si ignorat homo puritatem cordis sui, quomodo poterit esse certus de gratia Dei & remissione peccatorum? ead.
  2. Prov. 9. v. 1. Nescis homo, utrum amore, an odio dignus sis. 757
  3. Sirac. 5. v. 5. De propitiato peccato noli esse sine metu. 758
  4. Job. 9. v. 11, 12, 20, 21, 28. cap. 31. v. 14. ex his locis colligitur, Jobum dubitasse de sua salute, nec certitudine fidei de ea certum fuisse. 759
  5. Psalm. 19. v. 13. Delicta quae intelligit? ab occultis mei munda me & c. ead.
  6. 1. Cor. 4. v. 4. Nihil mihi conscius sum, sed in hoc non sum iustificatus. 760
  7. Quaedam dicta de gratia Dei & remissione peccatorum dubitanter loquuntur, Dan. 4. v. 24. Joel. 2. v. 14. Jon. 3. v. 9. Act. 8. v. 22. ead.
  8. Quaedam dicta moneant, ut non simus nimium securi, quasi certi simus de iustitia adepti, Proverb. 28. v. 14. 2. Corinth. 10. v. 12. Phil. 2. v. 12. 1. Pet. 2. v. 17. 2. Pet. 1. v. 10. 762
  9. 2. Corinth. 10. v. 18. Non enim, qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Dominus commendat. 763
  10. Scriptura hortatur omnes fideles ad timorem. Roman. 11. v. 20. Tu autem fide stas, noli altum sapere, sed time. 1. Corinth. 10. v. 12. qui se existimat stare, videat, ne cadat. Apocal. 3. v. 11. tene, quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam. 764
  11. Philipp. 3. vers. 11. Si quomodo occur-

ram ad resurrectionem, quæ est ex
motu. ead.

CAPUT V. De bonorum operum necessitate. 765

Thesis I. In Ecclesiâ Evangelicâ non negatur bonorum operum necessitas, multò minus bona opera prohibentur. ead.

Enchir. ead.

Antithesis. ead.

Nostre sententia confirmatio. 766

Eidem suffragatur.

1. Quod quidam fatentur, operum necessitatem à nobis haudquâquâ negari. 767

2. Quod agnoscunt, à nobis doceri veram fidem non posse sine operibus bonis existere, vel ab aliis separari. 768

Argumenta Adversariorum.

1. Bona opera non faciunt bonum virum, nec mala malum. Luth. in lib. de libert. Christi. E. possunt omitti. 769

2. Luth. in lib. de captivitat. Babyl. cap. de Bapt. Nulla peccata possunt Christiani damnare, nisi sola incredulitas. ead.

3. Lutherus in cap. 2. Gal. scribit: Quando sic docetur, fides in Christum justificat quidem, sed simul servari oportet mandata Dei; ibi statim Christus negatur, & abolita fides, quia mandatum seu legi tribuitur, quod est solius fidei. 770

4. Lutherus in lib. de Missa: Caveamus à peccatis, sed multò magis à legibus & operibus bonis, tantum attendamus Dei promissionem & fidem. ead.

5. Luther. tom. 2. Wittenb. contra Latomum f. 254. scribit: fortiores esse cogitationes malas piorum, quàm impiorum; non tamen pollueri, non damnare, quia licet utrobique sit peccatum, pii tamen antidotum habent, impii non habent. ead.

6. Lutherus scribit: non aliâ viâ hominibus Deo convenire posse, quàm per fidem, opera ipsum nihil curare; Item bona opera libere facienda esse. 771

7. Luther. in assert. art. 31. scribit: opus bonum esse mortale peccatum secundum iustitiam Dei. ead.

8. Lutherus scribit: ubi fides adest, ibi peccata nihil nocere. 772

9. Lutherus in cap. 2. Galat. sola fides necessaria est, ut iusti simus, cetera omnia liberrima sunt, neque præcepta, neque prohibita. ead.

10. Lutherus docet, Baptismum liberare nos ab obedientia divina legi; lib. de libert. Christian. Nullo opere, nullâ lege Christiano homini opus est; cum per fidem liber sit ab omni lege. ead.

Thesis II. Quamvis opera dicamus esse necessaria, negamus tamen ea necessaria esse ad salutem efficiendam. ead.

Enchir. 773

Antithesis. ead.

Nostre sententia confirmatio. 774

Eidem suffragatur.

1. Quod quidam agnoscunt, solam fidem justificare. ead.

2. Quod agnoscunt, bona opera non esse absolute & simpliciter omnibus salvandis necessaria. ead.

Argumenta Adversariorum.

1. Si promissio vitæ æternæ est conditionata, utique necessarium est implere conditionem, si quis velit salvus fieri. Sed illud. E. & hoc. 776

2. Ebr. 10. v. 36. Patientia vobis necessaria est, ut voluntatem Dei facientes reportetis promissionem. ead.

3. 1. Tim. 2. v. 15. Salvabitur mulier per generationem filiorum, si permanere

- in fide, dilectione & sanctificatione
cum sobrietate. 777
4. Phil. 2. v. 12. Cum timore & tremore o-
peramini salutem vestram. ead.
5. 2. Cor. 7. v. 10. Quæ secundum Deum est
est tristitia, penitentiam in salutem
stabilem operatur. ead.
6. 2. Corin. 4. v. 17. Id quod in presenti
est momentaneum & leve tribulatio-
nis nostræ supra modum in sublimitate
æternæ pondus gloriæ operatur. 778
7. Roman. 8. v. 13. Si Spiritu actiones car-
nis mortificaveritis, vivetis. ead.
8. Roman. 10. vers. 10. Corde creditur ad
justitiam, ore fit confessio ad salutem.
ead.
9. Matth. 25. vers. 34. Venite, possidete re-
gnum & c. esurivi enim & dedistis mi-
hi cibum & c. 779
10. Jacob. 1. v. 25. Qui perpexerit in le-
gem perfectam libertatis & perman-
serit in ea, non auditor obliviosus fa-
ctus, sed factor operum, hic beatus erit
in factis suis. ead.

CAPUT VII. De norma bonorum ope- rum. 780

Thesis I. Evangelium propriè & specificè ac-
ceptum non est doctrina operum; ac Chri-
stus in officio suo Mediatorio non est novus
legulator. ead.

Euthis. ead.

Antithesis. 781

Nostra sententiæ confirmatio. 782

Eidem suffragatur

1. Quod quidam agnoscunt, Evangelium
propriè & specificè acceptum esse le-
tum nuntium de gratuita peccatorum
remissione per Christum. 784

2. Quod quidam agnoscunt, Christum in

officio suo Mediatorio non esse novum
legulatorem, sed potius legi impleto-
rem. 786

3. Quod quidam agnoscunt, Christum in
N. Test. non promulgasse nova perfectio-
nis consilia. ead.

Argumenta Adversariorum.

1. In Evangelio continentur leges propriè
dictæ, ut patet ex Matth. 5. ead.

2. Job. 13. v. 34. Mandatum novum do vo-
bis, ut diligati vos invicem, sicut dile-
xi vos, ut & vos diligati invicem. Er-
go Christus novas dedit leges. 787

3. Roman. 2. v. 16. In die, cum judicabit
Deus occulta hominum secundum Ev-
angelium meum. ead.

4. Evangelii promissiones sunt conditiona-
tæ. Matth. 19. v. 17. Si vos ad vitam in-
gredi, serva mandata. Luc. 10. v. 28. hoc
fac & vives. 788

Thesis II. Lex Dei est perfectæ bonorum ope-
rum norma, ac proinde *ἡ ἀποστολική* sive
cultus electitii, ac opera ex bona tantum
intentione suscepta, Deo minime proban-
tur. ead.

Euthis. ead.

Antithesis. ead.

Nostra sententiæ confirmatio. 789

Eidem suffragatur.

1. Quod quidam agnoscunt, Scripturam
esse perfectam. 790

2. Quod quidam agnoscunt, cultus electi-
tios Deo non probari. ead.

3. Quod quidam agnoscunt, traditiones
ὑποχρεωτικές esse repudiandas. ead.

4. Quod agnoscunt, *ἡ ἀποστολική* ab Apo-
stolo Col. 2. v. 23. improbari. ead.

5. Quod agnoscunt, cultum Novi Testa-
menti esse spiritualem, non alligatum
certo

certo loco, nec in externis Ceremoniis consistere. ead.

Except. Adversariorum ad argument. ex Roman. 14. v. 23. fidem sumi pro conscientia, ut sensus sit, peccatum esse idcirco, quod fiat contra conscientiam. 791

Argumenta Adversariorum.

1. Abel & reliqui Patriarchae obtulerunt Deo sacrificia aliqua, expresse quodam mandato, quae tamen Deo placuerunt. ead.

2. Psalm. 54. v. 2. Voluntarie sacrificabam tibi. 793

Thesis III. Legem Deo renati quidem perfecti in hac vita implere possunt. ead.

Ratio. ead.

Antithesis. ead.

Nostre sententiae confirmatio. 794

Eidem suffragatur.

1. Quod quidam agnoscunt, legem in hac vita non posse perfectam a nobis impleri. 796

2. Quod praeceptum dilectionis ita explicant, ut ejus impletionem perfectam in hac vita impossibilem esse ex eo deduci possit. 797

3. Quod agnoscunt in renatis adhuc superesse peccata, quamdiu in hujus vitae ergastulo concluduntur. 801

4. Quaedam hypotheses Adversariorum. 804

Exceptiones Adversariorum.

1. Ad dictum Psalm. 143. v. 2. Ne intres in iudicium cum servo tuo, quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens; ex quo probatur: neminem justificari ex lege, ac proinde etiam neminem servare legem, excip.

2. Sensum esse, quod nullus hominum in

conspectu Dei justus sit, justitia illa perfecta, quae in Deo est, ita in hac vita hominum non est. 806

2. Homines alios vivere in Adamo & peccatores esse; in alio Christum vivere: de illis, non de his verum esse Psalmi dictum. ead.

2. Ad argument. a perfectione caritatis in lege requisita excip. Praeceptum hoc non esse obligatorium, sed informativum. 807

Argumenta Adversariorum.

1. Deuter. 30. v. 11. Mandatum, quod ego praecepit hodie tibi, non est supra te. 808

2. Marc. 10. v. 21. dicitis juvenis de praecepto legi: Haec omnia servavi a juventute mea; quem Christus aspexit & dilexit; at odisse debebat, nisi verum falsum fuisset. ead.

3. Scriptura docet, quosdam fuisse perfectos in hac vita: Gen. 6. v. 9. cap. 17. v. 1. Matt. 5. v. 48. cap. 19. v. 21. Phil. 3. v. 15. 1. Job. 4. v. 12. ead.

4. Gal. 5. v. 23. Adversus eos, qui edunt fructus Spiritus, non est lex. 809

5. Qui justi sunt, sicut Christus; perfecti justi sunt, & per consequens implent legem. At renati justi sunt, sicut Christus. 1. Job. 3. v. 7. Ergo. 810

6. 1. Job. 3. v. 9. Qui ex Deo natus est, non peccat, hinc: Qui non peccat, non pravificatur, sed legem implet. At nati ex Deo non peccant. Ergo. ead.

7. 2. Petr. 1. v. 10. Studete, vocationem & electionem vestram firmam facere per bona opera, quia haec facientes, non peccabitis aliquando. 812

8. Si lex esset impossibilis, sequeretur, Deum crudeliter cum hominibus rena-

in agere, cum leges ferret, quas fieri
a nemine observandas. ead.

9. Doctrina de impossibili implatione legis
præbet occasionem peccandi. ead.

CAP. VIII. De perfectione & meritis ope- rum.

Thesis I. Bona opera renatorum in hac vita
non sunt perfecta, nec ab omni labe pecca-
ti adhaerentia pura. ead.

Antithesis. ead.

Antithesis. ead.

Nostra sententia confirmatio. 814

Eidem suffragatur.

1. Quod quidam agnoscunt, bona opera
renatorum esse imperfecta & immunda,
ac proinde coram severo Dei judi-
cio non posse consistere. 816
2. Quod quidam agnoscunt, legem Dei non
posse in hac vita perfecte impleri. 821
3. Quod agnoscunt, renati in hac vita ad-
huc peccata adhaerere. ead.
4. Quadam hypothese Adversariorum.
ead.

Argumenta Adversariorum.

1. Job. 3. v. 9. Omnium, qui ex Deo natus est,
non peccat. Si non peccat. E. opera ejus
sunt perfecta & carent peccato. 822
2. Psalm. 7. v. 9. Judica me, Domine, secun-
dum justitiam meam, & secundum in-
nocentiam super me. Psalm. 17. v. 1. Exau-
di, Domine, justitiam meam. Psalm. 18.
v. 21. Retribuet mihi Dominus secun-
dum justitiam meam &c. ead.
3. 1. Cor. 3. v. 12. Si quis superedificat supra
fundamentum hoc aurum, argentum,
lapides pretiosos, ligna, fenum, stipu-
lam, uniuscujusque opus quale sit, ignis
probabit. 823

4. Multæ sunt persuasiones in Scriptura,
quibus admonemur, ne unquam pecca-
mus. Joban. 9. v. 24. Noli amplius pec-
care. 1. Corin. 15. v. 34. Vigilate, ne
& nolite peccare. 1. Joh. 2. v. 1. Hac scri-
bo vobis, ut non peccetis. 824

Thesis II. Bona opera renatorum verè &
proprie loquendo, non sunt vita æternæ
meritoria. ead.

Antithesis. ead.

Antithesis. 826

Nostra sententia confirmatio. 827

Eidem suffragatur

1. Quod quidam agnoscunt, bona opera non
esse propria dicta merita vita æter-
næ. 829
2. Quod quidam agnoscunt, bona opera
renatorum non esse perfecta & pura.
830
3. Quod quidam agnoscunt, fidem salu-
m justificare. ead.
4. Quod quidam agnoscunt, neminem pos-
se per sua opera pro peccatis vel pecca-
torum poenā satisfacere. 831
5. Quadam hypothese Adversariorum.
ead.
6. Dissensiones Adversariorum. 837

Exceptiones Adversariorum.

1. Ad argument. ex Luc. 17. v. 10. Cum omnia
feceritis &c. dicite, servi inutiles su-
mus, excip. Christum non dicere, cum
omnia feceritis, servi inutiles esse;
sed: dicite, servi inutiles sumus, ubi
vult, nos de boni post beneficia humi-
liter sentire. 864
2. Ad argument. ex Esa. 55. v. 1. Omnes sitien-
tes &c. venite, emite absq. argento &
absq. pretio vinum & lac, excip. per vi-
num

nam & hoc non gloriamus in operibus
sed gratiam hujus temporis significat

367

de argumentis in Epheſianis gratia sal-

utem est per fidem & haec non ex vo-

luntate Dei donum est, non ex operibus,

ne quis gloriatur, excip. agitantium de

secunda, quae secundum meritum datur,

non autem de secunda, quia Deus per

gratiam suam dedit nobis eam me-

ritem. 368

4. Ad argumentum ex parabola Matth. 20. v. 1.

& seq. ubi inaequaliter laborantibus

aequaliter praeiudicium, ac proinde non

ex merito, sed ex gratia, excip. nullam

hic esse inaequalitatem operum. ead.

5. Ad argumentum de salute infansum peti-

ti, excip. infantes filii Christi meriti-

bus adituros & Christi & sui meritis

salvandi. 369

6. Ad argum. ex illi Scriptura Hebr. ubi

negatur condignitas vel proprietas in-

deus opera nostra facit & vitam eter-

nam, utpote praeiudicium infansum, ex-

cip. opera nostra facit quodam infi-

mitate ex gratia Dei, merito Christi,

& operatione Spiritus S. ead.

Argumenta Adversariorum pro nomine me-

ritis.

1. Eccl. 10. v. 14. Omnis iniquitas sua fa-

ciat locum unicuique secundum meri-

tum operum suorum. 370

2. Ebr. 12. v. 10. Beneficentia & communi-

on nolite oblivisci, talibus enim hostiis

promeretur Deus. ead.

Argumenta Adversariorum pro merito ope-

rum.

1. Vita aeterna nominatur merces, Mat-

th. 10. v. 28. Ergo redditur

meritis operum. 372

2. Eccl. 10. v. 10. Ecce merces ejus cum

ipso. 373

3. Jerem. 31. v. 26. Erit merces labori tuo. 374

4. Matth. 20. v. 2. Per denarium diurnum

significatur vita aeterna, ac communi

consensu Patres docent; illa vero vo-

catur merces. ead.

5. Deus dicitur redditurus unicuique se-

cundum opera, Psalm. 61. v. 13. Matth.

16. v. 27. Luc. 6. v. 38. Roman. 2. v. 5. & 6.

1. Corinth. 3. v. 8. Galat. 6. v. 8. Apoc. 22.

v. 12. 376

6. Ipsa ratio, cur vita aeterna datur, in o-

peribus ponitur, Matth. 25. v. 34. Apocal.

2. v. 14. 377

7. Praemium boni operibus ex iustitia di-

citur esse reddendum, 2. Thessal. 1. v. 4.

6. & 7. 2. Timoth. 4. v. 7. & 8. Ebr. 6. v. 8.

Jacob. 1. v. 12. Apoc. 2. v. 10. Prov. 19. v. 17.

1. Cor. 9. v. 24. 2. Tim. 1. v. 12. 379

8. Vita aeterna est promissa boni ope-

ribus, Matth. 19. v. 17. & 29. 1. Tim. 4. v. 8.

Jacob. 1. v. 12. 381

9. Pii dicuntur digni vita aeterna, Luc. 20.

2. Thessal. 1. Apocal. 3. Sap. 3. At dignum

esse praemio, & mereri praemium idem

sum. Luc. 10. v. 7. Dignum est operarius

mercede sua. 382

10. Deus dicitur iustus iudex & non

acceptor personarum, Act. 10. v. 34.

Roman. 2. v. 15. Galat. 2. v. 6. 1. Petri 1.

v. 17. 383

11. Luc. 1. v. 48. Maria commendat humili-

tatem suam, quod per eam mater Mes-

sia fieri meruerit. ead.

12. Luc. 11. vers. 41. Date eleemosynam, &

- ecce omnia vobis erunt munda. Ergo elemosyna meretur remissionem peccatorum, vel certe paene relaxacionem. 885
13. 2. Cor. 4. v. 17. Id, quod in presenti est momentaneum & leve tribulationis nostra, supra modum in sublimitate aeternum pondus gloriae operatur. Ergo passiones nostrae sunt meritoriae. 887
14. Galas. 6. v. 8. Qui seminaverit in Spiritu, de Spiritu metet vitam aeternam. Ergo bona opera sunt causa vitae aeternae. 888
15. 1. Timoth. 2. vers. 15. Salvabitur mulier Alio rite temporis, si manserit in fide. 889
16. Colos. 3. v. 14. Caritas est vinculum perfectionis. 890
17. Sir. 18. v. 22. Ne videri usque ad mortem justificari. Ergo justificatur per infusam gratiam justificatur usque ad mortem per operum merita. 891
18. Malis operibus debetur mors aeterna. Ergo etiam bonis operibus vita aeterna ex debito erit reddenda. ead.
19. Negativum operum meritum labefactatur studium bonorum operum. 892
20. Ubi promissio, ibi obligatio; ubi obligatio, ibi debitum; ubi debitum, ibi jus; ubi jus, ibi verò iustitia. Ergo Deum mercedem debes ex iustitia, & per consequens ex merito. ead.
21. Patres merita operum docent. 893
- Thesis III. Fiducia non est in propriis meritis collocanda.** 895
- Expositio. ead.
- Antithesis. 896
- Thesis IV. Non debemus intuitu mercedis per operum merita obtinenda bona opera facere.** 898
- Expositio. ead.
- Antithesis. ead.
- Thesis V. Nostra sententiae confirmatio.** 899
- Eidem suffragatur. 899
1. Quod quidam agnoscunt, bona opera a reatorum nec perfecta, nec penitus munda; nec vitae aeternae meritoria esse. 899
2. Quod quidam docent, non esse fiduciam salutis in opera collocandam. ead.
3. Quod in praxi fiduciam salutis in opera collocare quidam noluerunt. 906
4. Quaedam hypotheses & assertiones recentiorum scriptorum Pontificiorum. 915
- Argumenta Adversariorum.**
1. Tob. 4. v. 12. Fiducia magna erit coram Deo elemosyna omnibus facientibus eam. Ergo fiducia coram DEO licite collocari potest in elemosyna facta. 918
2. Job. 7. v. 2. Vita hominis est super terram, sicut dies mercenarii. vers. 3. Sicut enim mercenarius praestolatur finem operis sui: sic & ego habui menses vacuos & noctes laboriosas enumeravi mihi. ead.
3. Matth. 9. v. 22. Confide filia, fides tua salvam te fecit. 919
4. Pii meminerunt apud Deum operum suorum. Esa. 38. v. 3. Esth. 14. v. 15. 2. Tim. 4. v. 7. ead.

Eidem suffragantur quaedam hypothesis Adversariorum. 922

Appendix hujus articali, in qua continentur:

I. Quarela. Conqueruntur Adversarii, per calumniam sibi tribui:

1. Quod per solas librorum arbitrii vires legem impleri posse statuunt. 924

2. Quod statuunt fidem implicitam, qualis fuit carbonarii, qui interrogatus, quid crederet, respondit, se credere quod credit Ecclesia; & Ecclesiam credere, quod ipse. 926

3. Quod homo possit mereri gratiam justificationis; quodq; non credant, gratiam propter Christum & ipsum meritum contingere peccatorum remissionem. ead.

4. Quod dubitationem propagentur. 927

5. Quod fiduciam suam in propria opera & sanctitatem collocent, & non in Dei gratia & misericordia; nec in fide in Jesum Christum ex hac vita decedant. 928

II. Calumnia.

I. Generales. Tribuunt nobis:

1. Quod cum Joviniano doceamus, omnes justos equaliter esse justos. ead.

2. Quod negemus operum necessitatem. ead.

3. Hæresin Simonii & Eunomii, propter negatam bonorum operum necessitatem. 929

4. Quod statuamus, nullam esse in nobis veram actualem justitiam. 930

5. Quod statuamus, solâ fide illâ, quâ credimus, peccata esse remissa, homines justificari. 931

6. Quod non agnoscamus in justifi-

catione nullam mutationem internam. ead.

7. Quod statuamus, applicationem promissionum Evangelicarum per fidem ita comparatam esse, ut discussâ ex animâ omni dubitatione, certo quique persuasum habeat, sibi remissa esse peccata; & ad id quidem persuasum, ut si vel parum dubitet, aut trepidet, ne forte non sit justificatus, non ad DEUM, sed ad Diabolum pertineat. ead.

8. Quod contendamus, justificationem propriè in sola imputatione justitiæ Christi sitam esse. 932

9. Quod predicemus inanem ab omni pietate remotam fiduciam. ead.

10. Quod 22. opiniones de justificatione foveamus. ead.

11. Quod non aliam ob causam imputativam obediencie Christi justitiam defendamus, quam ut homines aliâ ad malum propensi, virtutibus operantibus non darent. 933

12. Quod statuamus, propter fidem imputari homini Christi justitiam. ead.

II. Speciales.

1. Quod Lutherus graviter erret, scribendo in serm. de nativitate Mariæ. Sumus pater matri Dei, & aequè sancti, sicut illa, nisi quod non possumus esse Dei matres, sicut illa fuit. ead.

2. Quod Chemnitius in formatione status de causa formali justificationis loquatur improprie, ut confundere possit causam formalem cum meritoria. ead.

III. Opinionēs erronæ & absurdæ.

1. Credentes eo ipso, quod credunt, non esse

- esse Dei filios, sed fieri deum, fatenscantur ex aqua & Spiritu. 934
2. Eos, qui habent fidem sine caritate, totum quidem Christum comprehendere, sed male comprehendere. ead.
3. Præcepta, Non occides & non furaberis, nihil aliud imperare, nisi voluntariam omissionem externi operis homicidii & furti. ead.
4. Non teneri hominem actualiter summe diligere Deum, quoties de Deo cogitat, sed sufficere habitualem dilectionem. ead.
5. Absurdissimum esse, hominem justum, cum unum aliquod peccatum veniale commisit, esse verè ac perfectè legis pravitatorem, ac reum omnium celestium mandatorum. 935
6. Fidem non esse causam instrumentalem justificationis. ead.
7. Ut mors est stipendium peccati, sic vitam æternam esse stipendium justitiæ. ead.
8. Posse nos facere, plusquam debemus, si consideremus legem à Deo nobis impositam, proinde posse nos facere plusquam reverà teneamur. ead.
9. Fidem mortuam & veram in essentiâ unam & eandem esse cum illa, quæ iustificat. ead.
10. Christum esse legem coronam vitæ æternæ nobis oblatam, ut & nos operam nostram cum opera ejus & opera cum operibus sociemus. ead.
11. Justificationem non esse solam peccatorum remissionem, sed & sanctificationem & renovationem interiori homini per voluntariam susceptionem gratiæ & donorum, unde homo ex iniustus fit justus. ead.
12. Opera justorum conservare gratiam Dei in animo. 936
13. Præcepta secundæ tabulæ posse impleri absque Dei gratia. ead.
14. Præcepta Dei non obligare ad finem præceptorum, caritatem, sed solum ad actum inclusum in præcepto. ead.
15. Illum non esse hereticum, si fide implicitâ falsò quæ opinaretur, Patrem majorem vel priorem Filio, vel tres personas ab invicem localiter distare. 937
16. Opera esse necessaria ad salutem, ac neminem salvari posse, nisi qui legem observavit. ead.
17. Quod allegoricum sensum posse tantum per semen contritum caput serpentis, CHRISTUM intelligi, non verò per Historicum & immediatum. ead.
18. Si aliquem quæ cogeret, ut quid faceret contra fidem & religionem, interiori tamen posse habere fidem. ead.
19. Fidem formari per caritatem. ead.
20. Bona opera divinitatem aliquam in se habere. ead.
21. In corporibus Virginum, Martyrum & Doctorum fore insignia quædam, quibus hujusmodi auricolas in anima habere præ se ferrent; ac Virgines coronam albam; Martyres rubeam; Doctores viridem gestaturos. 938
22. Non per verbum ordinariè homines converti, nec esse instrumentum, quod datur Spiritus Sanctus. ead.
23. D E U M non esse diligendum in sum-

summo gradum intensive, sed appreciativè. 939
24. Nominem Christianum à Spiritu San-

cto motum, non debere, nec posse esse
terram, an bonus vel malus Spiritus in
corde suo operetur. ead.

ARTICULUS XXIV. ET
ULTIMUS.

DE BONIS OPERIBUS IN PAR-
TICULARI.

CAPUT I. De bono Canonico. 940
Thesis. Hore Canonica non sunt essen-
tialia & necessaria pars cultus divini. ead.
Ejus. ead.
Antithesis. ead.
Nostra sententia confirmatio. 941
Eidem suffragatur.

1. Quod quidam agnoscunt, horas Canoni-
cas longe post Apostolorum tempora in-
stitutas. 942
2. Quod quidam agnoscunt, in primitiva
Ecclesia presente populo & concinente
officium psallendi fuisse administra-
tum. 944
3. Quod agnoscunt, à gentilibus originem
certarum horarum precib. consecran-
darum profuxisse. ead.
4. Quod ex Judaismo originem horarum
Canonicarum deducunt. 945
5. Quod quidam abusus, qui in horarum
Canonicarum officium irrepserunt, ta-
xant. ead.
6. Quod ipsemet Canonicos ad psallendi
officium astrictos esse agnoscunt. 947
7. Quod quidam devotionem majorem in
illis, qui horas Canonicas observant,
requirunt. 948
8. Quod de numero horarum Canonica-

rum inter se dissentiant. 949
Argumenta Adversariorum.
1. Psal. 119. v. 164. Septies in die laudem do-
xi tibi. ead.
2. Provocant ad Patres. 950

CAP. II. De Jejunio. ead.
Thesis I. Jejunium non consistit in ciborum
discrimine, sed in plenaria cibi potusve
abstinentia; proinde prohibitio esus car-
niam sub opinione necessitatis, cultus ac
meriti improbanda. ead.
Ejus. ead.
Antithesis. ead.
Nostra sententia confirmatio. ead.
Eidem suffragatur.

1. Quod quidam agnoscunt, jejunium
esse plenariam à cibo & potu abstinen-
tiam. 953
2. Quod quidam reprehendunt absurdam
opinionem, quâ jejunare se putant,
qui à carnibus abstinent, interim vi-
no, piscibus, condimentis liberalius u-
tuntur. ead.
3. Quod quidam agnoscunt, in Novo Te-
stamento nullum cibi genus esse sub
opinionis necessitatis prohibendum. 956

4. Quod navitatem huius instanti de
discrimine ciborum ipsimet non dissi-
sentur. 961
5. Quod discrimen ciborum ex legibus Le-
vitici & Veteris Testamenti Ceremo-
niis (quas in Novo Test. abrogatas esse
difficili nequeunt) imò etiam ex cor-
rupto Iudaismo probant. ead.
6. Quod agnoscere coguntur, apud genti-
les & hereticos abstinentiam à certis
ciborum generibus religionis causâ usi-
tatam fuisse. ead.
7. Quod agnoscunt, vinum aquè, si non
magis, accendere carnis concupiscen-
tias. 962
8. Quod agnoscunt, jejunium in dele-
ctu ciborum consistens, à Telepho-
ro Papa primum fuisse introductum, 963
9. Mixta in delectu ciborum varietas. ead.
- Exceptio Adversariorum.**
- Ad locum Apostolicum 1. Timoth. 4. v. 3. &
seqq. Extip. Apostolum perstringere
Tatianos, Marcionistas, & Manicheos,
qui existimabant, cibos esse immu-
dos. 963
- Argumenta Adversariorum.**
1. Delectus ciborum habet autoritatem in
lege Naturæ. Genes. 2. v. 17. primis pa-
rentibus fructus ligni scientia boni &
mali prohibetur: nec reliqua cibaria,
sed tantum herbe aut arborum fru-
ctus ipsis concessa, Gen. 1. v. 29. qua pro-
hibitio duravit usque ad diluvium, Ge-
nes. 9. v. 3. 964
2. In lege scripta delectus ciborum DEO
placuit Numer. 6. v. 3. Judic. 13. v. 4.
Deuter. 16. v. 3. 1. Reg. 19. v. 6. Dan. 1. v. 8.
Eccl. 10. v. 3. ead.
3. Johanni Baptista vita fuit perpetuum
jejunium, & ab omni cibo & potu abs-
tinuit, præterquam à lacustis & melle
silvestri. Matth. 3. v. 4. 965
4. Act. 21. v. 24. Paulus à vino sibi peni-
tus temperavit, quia una cum Na-
zarenis in templo omnia exhibuit of-
ficia. ead.
5. Act. 15. v. 29. prohibent Apostoli esum
sanguinis & suffocatorum. 966
6. Rom. 14. v. 21. Bonum est, non comedere
carnes, nec bibere vinum. ead.
- Thesis II. Jejunium Quadragesimale non
est à Christo vel Apostoli institutum, pro-
inde non est observari simpliciter necessa-
rium.** ead.
- Exhorts.** ead.
- Antithesis.** 968
- Nostre sententia confirmatio.** 969
- Eidem suffragatur.**
1. Quod quidam agnoscunt, jejunium Qua-
dragesimale, quatuor temporum & fe-
ria sexta non à Christo, vel Apostoli,
sed ab Ecclesia, vel, quod ipsis idem
est, à Pontifice esse institutum. 971
2. Quod quidam improbant leges ieiunio-
rum ad certum tempus astrictorum. 974
3. Quod agnoscunt, jejunium esse speciem
quandam luctus & afflictionis. ead.
4. Quod jejunium quatuor temporum ex
Iudaismo deducunt. 975
5. Quod agnoscunt, jejunium quatuor
temporum ex Ethnicismo originem tra-
xisse. 976
6. Quod agnoscunt, in Apostolica & Apo-
stolica vicina Ecclesia fuisse magnam
jejuniorum varietatem. ead.
7. Quod

7. Quod quidam improbant rigiditatem
jejunii Quadragesimalis exactionem. 979

8. Quod quidam agnoscunt, jejunium spi-
rituale facit illi jejunium preferen-
dum esse. 980

9. Quod perpetuam temperantiam jeju-
nium temperantiam preferendam esse do-
cent. 981

10. Quod fructus rationibus jejuniorum le-
ges probant. 982

11. Quod inter se non conveniunt de Qua-
dragesima & aliorum jejuniorum in-
stitutione. 983

Argumenta adversariorum.

1. Christum suo exemplo institutum Quadra-
gesimam nobis commendat, Matt. 17. 983

2. Act. 27. 9. Jejunium 10. mensis de-
scribitur. 984

3. Telestorum jejunium Quadragesimale
instituit, teste Rufino in Chronico. E-
st antiquissimum. 985

4. In Canone Apostolico 68. statuitur Qua-
dragesimale jejunium. 986

5. Urgent locum Hieronymi Epist. ad Mar-
cellam. Nos, quoniam Quadragesimam si-
cundam traditionem apostolorum tato
anno, tempore nobis singula, jejunia-
mus, Manichaei ter in anno faciunt
Quadragesimas, quasi tria post sint
Solentiores. 987

Thesis I. Jejunium non est meritorium, nec
satisfactorium. 988

Argumenta.

1. De ipsa sententia confirmatio. 989

Eodem suffragantur.

1. Quotquot in genere negant, bona ope-
ra esse merita vere & proprie sic di-
cta. 990

2. Quotquot in genere negant, nostris ope-
ribus ac passionibus pro peccatis vel pec-
catorum poenae nos posse satisfacere. 991

3. Quotquot in specie negant, jejunium
esse opus meritorium ac satisfactorium. 992

4. Quod agnoscunt, patientiam intrinse-
cā & mortificationem vitiosorum carnis
effectum externo jejunio longissimū
esse preferendam. 993

5. Quod agnoscunt, jejunium referendam
esse ad corporales exercitationes, de
quibus Apostolus pronunciat, quod pa-
ram profuit 1. Tim. 4. v. 8. 994

6. Quod agnoscunt, jejunium desitutum
alii virtutibus parum vel nihil valere. 995

7. Quod agnoscunt, jejunium religiosi cul-
tus causā susceptum Ethnicorum mo-
re observari. 996

Appendix hujus articuli, in qua continen-
tur:

I. Quare Conquerantur Adversarii, per ca-
lumniam sibi tribui:

1. Quod discrimen ciborum & similes tra-
ditiones humanas statuant opera uti-
lia ad promerendam remissionem pec-
catorum. 997

2. Quod constitutionibus hominum ob-
viant praecepta Dei. 998

3. Quod impossibiles constitutiones domi-
nabuntur servandas imponant. 999

4. Quod Augustini auctoritas falsā ab Au-
gust. Confess. secū ipsi opponatur. 1000

II. Calumnia.

1. Generales. Tribuunt nobis :

1. Quod cum Arianis hereticis negemus, stat a jejunia esse celebranda. 994
2. Quod cum Joanniano negamus, jejunium esse meritorium. 995
3. Quod simul hostes jejuniarum. 996
4. Quod fide speciali tollamus e medio orationem. 997
5. Quod, dum preces vernaculæ linguæ populo exhibemus, ipsum ab omni precandi studio & devotione avertemus. 998
6. Quod fidem specialem in precibus requirendo, conditionem plane impossibilem ad impetrandum penam, & per hoc nihil omnino orationi relinquamus. . . . . ead.
7. Quod omnem orationem, tanquam rem inutilem, penitus rejiciamus. 999

II. Speciales.

1. Quod Lutherus impiè doceat, neminem posse Dominicam orationem vocare, nisi simul maledicat. . . . . ead.
2. Quod Chemnitius falsò asserat, Papam Calixtum infirmissimum quatuor temporum jejunia. . . . . ead.

III. Opiniones absurde & erronæ.

1. pro iis, qui obstinato animo funditus in malis, orandum esse; pro hereticis & schismaticis non esse publice orandum. 1000
2. Morem non esse improbandum, quo vidua pro dignitate persona post obitum viri causâ luctus domi se continet ad annum. . . . . ead.
3. Uti licere equivocatione & jurare secundum mentem suam contra mentem judicii. . . . . ead.

4. Hominem proferturum verbum contumeliosum, vel etiam blasphemiam non ex plena deliberatione aut ira, non mortificiter peccare. . . . . ead.
5. Pollutionem ab furore bonum factam, non esse peccatum. . . . . ead.
6. Puerperæ a carnibus abstinendum esse, quia Deus malodixit coram. . . . . ead.
7. Quosdam cibos esse immundos & execrabiles. . . . . 2 voc
8. Orationem esse bonum opus meritorium. . . . . ead.
9. Non preceptum esse a Deo, ut pro inimici oremus. 1002
10. Eleemosynas esse contra meritoria & satisfactoria. . . . . ead.
11. Superfluas opes sine peccato retineri non posse, sed necessitate mandati eas pauperibus erogandas esse. . . . . ead.
12. Ad mortem usq; jejunandum esse. ead.
13. Jejunium in septimanam Pentecostæ incidens, esse jejunium letitiæ & exultationis, non morosæ & afflictionis. . . . . ead.
14. Cum jejunio consistere posse, si quis bis de die comedat, ac prandium cena jungat. 1003
15. Escheticos esse hereticos. . . . . ead.
16. Jejunium non violare potum aquæ aut vini, & alia, quæ vel per modum medicina, vel prægnationis, vel consuetudinis fiantur. 1004
17. Ex carnibus alimentum ferinum esse, & bestiis conveniens. . . . . ead.
18. Fide in unum Deum, & bonis nominibus regenitos orare & impetrare posse fidem, quæ Jesum Filium Dei & promissum Messiam esse credant. . . . . ead.
19. Laicos vix pro semetipsis, ne dum

PART. III. LIBRI II. SPECIALIS.

- dum pro aliis. D E O preces offerre
posse. ead.*
20. *Ritum precandi versus Orientem So-
lem ex gentilibus sumserunt. ead.*
21. *Deum non accipere iuramentum, sicut
ille, cui iuratur, sed potius, sicut qui
iurat, intelligit. 1005*
22. *D E O gratias esse & virtutem impe-
trandi habere preces privatim & quo-
vis idiomate suas, licet ab orante non
intellectar. ead.*
23. *Adversari conjugium orationi. ead.*
24. *Multitudine orationum nos posse satu-
facere. 1007*
25. *Solennes processiones & supplicatio-
nes in Papatu usitatas, quæ à genti-
libus originem duxere, esse approban-
das. ead.*
26. *Ecclesiam non peccare, dum pro-
pter sanctorum merita procatur en-
audi. ead.*

